

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Compendium theologiae veritatis

Pseudo-Albertus

[Straßburg], 1489

Liber quartus

[urn:nbn:de:bsz:31-310125](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-310125)

Liber tercius

le humilians. amor male accendens. suspicio. inuidia. ira. odium. timere deus seruiliter. exultatio in aduersis. primi. contemptus pauperum. vel peccatorum. personarum acceptio. perfidia. Affectus pariter carnalium. inepta leticia. seculi tristitia. impatientia. auaricia. superbia. perplexitas. obstinatio. malicia. tedium boni. accidia. incostantia. penitentia pene dolor. quod non fecit amplius mali hypocrisis. amor placendi. timor displicendi. verecundia de bono opere. amor priuatus sensus singularis. ambitio dignitatis. vana gloria de bonis naturae vel fortune. vel gratiae. verecundia de pauperibus amicis. contemptus ammonitionum. im/misericordia. et cetera. Peccata oris sunt haec. Crebra iuratio. perurium. blasphemia. nomen domini irreuerenter assumere. Veritatem impugnamus deum de aura. et alijs instruere. contra deum murmurare. irreuerenter horas dicere. detractio. adulatio. mendacium. vituperium. maledictio. infamatio. contentio. contumacia. impugnatione veritatis agnita. impugnatio caritatis fraternae. seminatio discordiae. perditio falsum testimonium mala consilia. derisio. praedictio obedientiae. Inuertere facta bona in ecclesijs placitare. ad iram homines puocare reprehendere in alio quod ipse facit vaniloquium multiloquium. stultiloquium. Proferre verba ociosa vel superflua. curiosa. iactantia verborum. pollicitatio. peccatorum defensio. clamor rixus. cachinnus. turpiloquium. lenocinium. Laetare carnalenas seculares. In campo diuino magis studere. vocem frangere. quod deuote psallere murmurare. verba scurrilia proferre. in iniusta causa aduocare. malum commedare. et cetera. Peccata operis sunt haec. gula. luxuria. ebrietas. sacrilegium. simonia. sortilegia violatio. diebus solemnium. Indigne commiscare. votorum fractio. apostasia. dissolutio in officio diuino. Scandalisare sine malo. Exemplo primium corrumpere. Ledere hominem. in rebus. in personis. vel in fama. Furtum. rapina. usura. receptio. Indus. venditio iusticie. Exactioes ac rebelonea iniusta. auscultare mala. ioculatoribus dare. necessaria sibi subtrahere. superflua sumere. ultra vires aliquid aggredi. Consuetudo peccandi. recidiuatio. simulatio. tenere officium ad quod non sufficit. vel quod sine peccato non agitur. Lborisare. nouitates inuenire. maioribus rebellare. minores opere

primere. derelinquere visum. auditum. tactum. olfactum. gustum. luctum. osculis. itineribus. muneribus. nutibus. mandatis. scriptis. Libertas custodias aggranatas admittere. quae sunt tempus. locus. modus. numerus. persona. mora. scientia. etas. Tem tarones puerire. seipsos ad peccandum cogere. Peccata omissionis sunt haec. De deo non cogitare. ipsum non timere. vel amare. Gratas de beneficijs non agere. Opera quae quis facit ad ipsum non referre. de peccatis sicut debet non dolere ad gratiam percipiendam non se preparare. gratia accepta non uti. nec eas conseruare. ad inspirationem diuinam se non conuertere. voluntatem suam voluntati diuinae non conformare. Ad orationes dicendas non attendere orationes debitas obmittere. Et quae tenent errorem vel precepto vel officio negligere. Confessionem et communionem semel in anno non expedire. Praesentes non honorare. seipsum non cognoscere. et reprehendere. conscientiam negligere. Ecclesias et predicationes fugere. temptationibus non resistere. penitentias iniunctas negligenter facere. ea quae statim sunt facienda differre. De bonis primi non gaudere. et malis eius non dolere. Iniurias non remittere fidem non seruare. et beneficijs eius non ridere. delinquentes non corrigere. Lites non sedare. ignozantes non instruere. afflictos non consolari ammonitionibus non acquiescere

Explicit liber tercius

Incipit prologus quarti libri

Sicut deus rex est principium effectuum in creatioe: sic et refectionum in redemptione. et perfectum in retributione. Quoniam sicut per omnia creauit per verbum in creatum. Sic omnia creata renouauit per verbum in carnatum. Porro circa incarnationem christi talis fuit ordo. Salutatio angelica. Rursus virginea. Sanctificatio matris. conceptio diuina. De quibus nunc agendum est.

Explicit prologus.

Incipiunt tituli capitulorum libri quarti.

De saluatione angelica	i.
De responsione virginea	ij.
De sanctitate materna	iij.
De conceptione diuina	iiii.
Rationes incarnationis christi	v.
De modo incarnationis christi	vi.
De vnione et natura assumpta.	vij.

Liber quartus

Utilitas incarnationis christi	viii
De mirabilibus incarnationis xpi	ix
De natiuitate dñi	x
De circumcissione	xi
De baptismo dñi	xii
De plenitudine gratie christi	xiii
De plenitudine sapientie	xiiii
De merito christi	xv
De voluntate xpi	xvi
De defectibus quos assumpsit.	xvii
De passione christi	xviii
De effectu passionis christi	xix
De cruce dñi	xx
De descensu christi ad inferos	xxi
De resurrectione dñi	xxii
De ascensione dñi	xxiii
De cōscensu christi ad dexterā p̄is	xxiiii
De salutatiōe angelica Cap. I	

Liber quartus

Iustus est an

Angelus gabriel q̄ fuit de or-
dine archangeloz ad beatā
virginē cui ad sensum ap-
paruit visione corpali q̄
uis ei loq̄retur locutiōne
sp̄iali. Ad istud nobile sac̄m nūcius de-
bit ee angelus p̄ter tria. P̄mo p̄ter cog-
natiōe virginatis ad naturā angelicā Se-
cūdo p̄ter ordiē p̄uaricatiōis humane
q̄ sicut venit ibi diabolus i serpēte ad mu-
lierē ita de hoc venit p̄ anḡm ad virginē
vt sic ex opposito medicīa r̄ndeat morbo.
z reparatio lapsui z nocumēto remedium.
Tercio q̄ sicut illa gr̄a fuit reparatiō nature
humane sic fuit z ruine angelice vñ cōi bñ
ficio vtraz natura cōiter debuit m̄strare.
Diuidit̄ salutatio beate virginis in tres p̄-
tes. Primā partē incepit angelus cū dicit
Aue gr̄a plena bñdicta tu in m̄lieribus.
Secūda subiit̄ elizabet̄ cū ait. Et bñ-
dictus fructus vētris tui. Tercia apposu-
it̄ ecclā vt in reuerētia nomē marie habet
tur. Nam ip̄m nomē maria nō est de textu
Ista salutatio p̄medabilis est in quatuor
P̄mo p̄ter auctoriē: q̄ missus est angelus
a deo. Secūdo p̄ter nūciū. Nō ei hō dig-
nus fuit dec nūciare: s̄z anḡs. nec q̄libz an-
gelus: s̄z gabriel. Tercio p̄ter eā q̄ salutat
q̄ virgo. nec q̄libet virgo: sed maria. Quarto
ab ip̄o mō salutadi q̄ indicat innocētiā

virginis cū dicit Aue. Itē gr̄am cōuersatōis
cū d̄z gr̄a plena. Itē p̄ter excellētiā p̄ceptō-
nis cū dicit Dñs tecū. Itē p̄ter privilegi-
um p̄rogatiē singularis: cū dicit. Bñdica-
tu in m̄lierib⁹. Salutatiōes q̄dā inueniun-
tur optatiē salutis. Regū. xvij. Saluerex.
Quedā gr̄e Apl̄s S̄ra vobis z par. Que
dā gaudiū. Tobie. v. gaudiū tibi sp̄it.
Quedā bñdconiōis. Ruth. ii. Bñdicat tibi
dñs. Dec̄at̄ salutatio anḡi ex oibus p̄sta-
ta videt̄. Cōtinet̄ ei salutē cum dicit Aue.
S̄ram cū d̄z gr̄a plena. Gaudiū cū d̄z dñs
tecū. Bñdconiōe cū d̄z bñdicta tu in m̄lieri-
bus. P̄terea in hac salutatiōe notatur
triplex p̄rogatiā bñe virginis. sc̄z nature. cū
dicit̄ Aue. gr̄e cū d̄z S̄ra plena. S̄le cū d̄z.
Bñdicta tu in mulieribus. Flora deniq̄
set̄ in angelica legatiōe. Primū q̄ reuerē-
ter angelus beatā virginē salutauit. cuz d̄z
Aue gr̄a plena dñs tecū. Sc̄do q̄ excellen-
ter cōmēdauit̄ ibi Bñdicta tu in mulieri-
bus. Tercio q̄ dulciter cōfortauit̄ ibi. Ne
timeas maria. z cetera. Quarto q̄ diligenter
legatiōem suā cōpleuit̄ ibi Ecce cōcipies
z paries filiū. Quinto q̄ eleganter modum
exposuit̄ ibi Sp̄s sanctus supueniet in te
Sexto q̄ cōuenienter plem nasciturā de-
scripsit̄ ibi. Ideo q̄ nascetur ex te: sc̄m
vocabitur filius dei

De responsione virginea Cap. II

Vos legimus in scripturis dialo-
gos. vñ inter euam z diabolum:
quo mors concludebat. Alterū inter an-
gelū z mariā q̄ vita oriebat̄. Vide aut̄ tria
q̄ fecit̄ beatā virgo in salutatiōe angeli. sc̄z
deliberatiōem. q̄ cogitabat. Interrogatiōem
q̄ q̄rebat dicens. quomodo fiet istud
Consensū. q̄ respondit Ecce ancilla dñi
Nec in deliberatiōe fuit subita. sicut Eua
Nec interrogando dubia sicut zacharias
Nec in consentiendo tarda sicut sara. In
r̄s̄siōe beate virginis quatuor inuenies ver-
ba: q̄ quatuor virtutes redolent. ait enī ecce.
q̄ est obedientie p̄mptre. Ancilla dñi.
q̄ est humilitatis p̄fecte. Fia t̄ mibi. quod
est charitatis inflammate. Sc̄m verbū
tū D̄s est fidei deuote. Septē verba lo-
cūta est beata virgo. primū: vñ nō habet
Sc̄m. Fili quid fecisti nobis sic. z cetera.
Tercium Quod cūq̄ dixerit vobis facite
Quartū salutauit̄ elizabet̄. Quintū quō

Libert quartus

fiet istud: qm̄ virum non cognosco. Septimū. Ecce ancilla dñi. Septimū: Magnificaria mea dñm. Primū verbū fuit pietatis Scdm̄ caritatis Tertiū instructionis Quartū cōsolatōis. Quintū discretionis. Sextū humilitatis. Septimū orōis et grā rii actōis. Et nota q̄ verba p̄dicta oīa fuerunt breuia p̄ter vltimū.

De sanctitate materna Capitulum III

Sanctificatio triplex est. Quedā ei cois est: vt q̄ sit p̄ sacra. q̄daz sp̄cāl vt q̄ sit p̄ grāz sp̄sūcti. Quedā specialissima: vt q̄ sit p̄ grām singlārē. Prima remouet culpā et p̄fert grām. Remanet tñ fomes et p̄nitias ad peccādū. et tñ ē in baptisatis. Scda remouet culpā et p̄nitatem peccādi mortāl. et talis fuit sanctificatio in vtero iohānis bap. et ieremie. Tercia remouet culpā origīalē et p̄mptitudiez ad peccādū taz venīalr q̄ mortāl. et talis fuit in brā virgīe. Et sciēdū q̄ licet grā sanctificatiōis in vtero sit q̄ntū ad eētiam maior: q̄ grā sacramētalis: tñ q̄ntū ad aliq̄s effect⁹ ē maior ista. qz baptisim⁹ imprimat caracere: et aperuit ianuā regni. et abilitat hoīem ad alia sacra. qz n̄ lū facit sanctificatō in vtero esse. Verū tñ grā sanctificatiōis in vtero p̄cellit hoc grām baptisimālē. qz taliter sanctificatus non potest peccare mortāl. et ad venīalia minus inclināt eū fomes. p̄pter qd̄ minora et pauciora venīalia cōmittit. et tal grā fuit in iohāne baptista. Et ideo ne vacuus grām dī reciperet: fugit hoīm societate. et arētissimā in se penitētiā tenuit ne leui saltem maculare vitā famie possz. Patet ergo q̄ in sanctificatiōe in vtero p̄fertur grā media inter grām sacramētālē et grām plene p̄firmationis in p̄ia: q̄ habet sibi p̄iunctū sine vltimū Ad p̄firmatiōez ei p̄fectā tria pertinent. Primū est inseparabilis p̄iunctio rōis ad dñm Scdm̄ inflexibil' subiectio inferioroz potētiar aīe sub impio rōis. Tertiū ē indissolubilis cōuersio actualis tot⁹ hoīs in d̄. qm̄ hō diuina dulcedie affect⁹ ex toto corde et ex tota aīa et ex totis viribus sp̄ actu tendit in deū et in qd̄cūq̄ aliud in quātū in eo relucet de⁹. Primū hoī agit grā sanctificatiōis simplr. ut scz nullus q̄ eius princeps fuerit possit peccare mortāl. Secūdū habuit brā virgo. et ideo nec venīaliter ymōz

peccauit vt dicit Angul. Tertiū autē nō p̄de conuenire grē vīe ex eo q̄ hec ex dei fructōne causet: q̄ tñ est in p̄ia. Tres fuerūt sanctificatiōes m̄ris dei. Prima fuit sanctificatiō in vtero. Et hec tres effectus habuit. s. origīnalis culpe expiatiōem. et grē infusiōem. Et fomitit tātā restrictionē: vt non possz in aliq̄d peccatū duci. licet ip̄e fomes maneret fm̄ eētiam Scda fuit in sp̄sūcti obūoratiōe. et filij dei p̄ceptōe. q̄ tribus p̄termisissis duo sup̄addit. scz osimmodā fomitit extinctionē et p̄firmatiōem in bono. Ita q̄ q̄ prius tñ poterat nō peccare: iam nō posset peccare. Hos duos effectus exp̄s sit angls. Luce. i. Sp̄s sanct⁹ sup̄uenit in te: q̄ ad primū et virtus altissimi obūbra bit tibi. q̄ ad scdm̄. Ista vero cōfirmatiō fuit liberi arbitriū ablatiō scz et p̄ grām cōpletio. P̄terea sp̄sūctus sup̄uenit in eā: non solū ad sanctificatū: scz etiā ad secūdū dū. Luce. i. virtute virgo concepit. virgo peperit. et post partū virgo p̄māst. Tercia fuit sanctificatio in filij dei in habitatione. q̄ noue mensibus in vtero eius māsit. Et hec omnib⁹ p̄dictis duos effect⁹ addidit. Vnus fuit q̄ oēs dispositiones fomitit sublatae fuerūt. sicut qm̄ morbus curatus ē ad huc remanēt interdū reliq̄e curāde. Secūdus fuit dedicatiō ad diuina: ita q̄ etiā licit⁹ vsibus humanis. s. matrimonialib⁹ eā aptari esset impossibile. qz tñ non solū eius mens: sed et corpus luce diuinitatis resplenduit. Ut signatum est ezechie. xlii. Et p̄dictis collige: q̄ fomes p̄sonā inficit et naturā. Personā q̄dem quātū ad malū p̄nā facit ac stimulat ad peccādū. Naturā vero: qz carnē inficit. put est principij ad carnē alterā. Sed brā virgo in p̄ia sanctificatiōe q̄ fuit in vtero m̄data fuit ab origīnali peccato in quātū fomes respicit p̄sonam suā. qz nihil in sua p̄sona purgandū remāsit. In secūda vero sanctificatiōe que fuit quādo sp̄sūct⁹ superuenit in p̄a purgata fuit a fomite: put ip̄e fomes naturam respicit in comparatiōe ad plez p̄pagandam nō opere nature: sed opere sp̄sūcti. Remotus enī fuit eētialiter p̄pter quod pars ab ea separanda in corpus christi de fomite: nihil habuit: sicut nec mater. Nota similiter ex p̄dictis et sequentibus: qz

Liber quartus

beatissima virgo et prima sanctificatio excellens at puritate omnes baptizatos. Et secunda sanctificatio excellens puritatem ad quam habuit ante peccatum. Per confirmationem excellens angelos: quoniam isti nec crescere potuerunt in premio substantiali: sicut nec decrecere sicut beata virgo proficere potuit in merito: et non deficere. Puritas quadruplex fuit matris dei in qua nulla creatura sibi poterit comparari. Prima est puritas sanctificationis in utero. Omnis enim rationalis creatura puritas vel est nature: ut in angelis. vel est gratie gratis date. ut fuit in innocentia primi status hominis. vel est gratie gratum facientis. Et ista tertia est maior alius duabus. Unde cum in illa specie gratie sanctificatio matris fuerit suprema patet quod vicit puritatem omnis pure creature. Secunda est puritas innocentie in vita in qua similiter excellit. quia beata virgo vicit sine omni peccato. Et hoc oportuit esse maxime gratie. que non solum ipsius naturam proficeret sed etiam super legem nature corrumperet ollet. Tercia est puritas virginie castitatis in qua excellit angelos et homines. angelos quidem. quod secundum Ieronimum: hoc retinuit per virtutem castitatis quod in angelis est necessitatis nature. Item excellit in hoc homines quod primum exemplar fuit huius integritatis. Psal adducunt regi virgines postquam prope imbecius. Preterea ostenditur illud alia ratione. quia summa est dec puritas que potius potest suum socium quasi contrarium secum pati quam possit violari. et talis fuit virginitas domine nostre que gaudium matris habet cum virginitatis honore. et ideo nec primam similem visa est: nec habere sequentem. Quarta est puritas sanctificationis ex supuentioe spiritus sancti et presentie dei in qua similiter excellit omnem creaturam. Cum enim esse matrem dei sit dignitas superior que pure creature communicare non potest necesse est gratiam ab hoc disponente esse maiorem omni gratia pure creature. Oportet ergo primum legum sanctificationis sue in hac parte omnem sanctificationem excedere aliorum

De conceptione dominica. Cap. III.

De utero virginis beatissime assensum angelo prebuit dicens. Fiat mihi

secundum verbum tuum. Spiritus sanctus super me venit: ac filium dei concepit.

Hec autem tria simul tempore fuerunt non natura. Tunc impleta sunt preambula figurarum et documenta scripturarum: ac prophetarum desideria. Propter quod aduentus christi dicit plenitudo temporis. Quare autem christus nec prius nec post venerit non nulle sunt rationes. Prima est: ut ordinem vniuersitatis non turbaret. Singula namque suis sunt temporibus christo magis in maximo dei opere. scilicet filii incarnatione. Secunda ne fides et spes et promissa incarnatione perirent. si ei tardasset venire: quod die deceuissent et tepuissent. sed prius venire non fuisset necesse. quod non potest medicina spiritualis sine affectu recipientis. Tercia: ut supreme infirmitati culpe immediate succederet melioratio. sicut summum acutum statim sequitur crisis et sanatio. Quarta ut homo de lege naturaliter scripta prius convinceret. ut ait augustinus. quod si christus statim venisset diceret homo quod per legem naturalem saluari poterat. et superfluum crederet aduentum christi. Si autem poterat dicere de lege scripta sed cooperato quod nec sic nec sic saluari poterat cum omnes ad inferos descenderent: tunc venit ipse quod tunc erat tempus miserere ei. Quinto ut primus homo fuit conditus sexto die ad totum mundi completum: sic secundus homo fieret in sexta etate ad totum creature perfectionem. Sexta etas est apta ad exercitium sapientie ad remissionem culpe ad meritum vite eterne. et ad transitum de statu miserie ad statum glorie. et ista notatur in sexta etate ratione perfectionis senarii. Sexta quod christus non debuit venire in principio ipsi cum aduentus eius nimis fuisset festinus. nec in fine ultio quod tunc nimis fuisset tardus. Sed decebat saluatorem inter tempus morbi: et iudicij introducere tempus remedij. Septima quod decebat ductorem perfectum tunc se ostendere cum esset oportunitas currendi ad brauium. hoc est in fine temporum. et tamen ante terminum: ut per timorem iudicij stimulati per spem premij attracti. et per exempli perfectionem animati sequi possemus efficaciter ducem nostrum. Octava quia decebat quedam membrorum suorum ipsi sum precedere. et quidam sequi. Incarnationem christi multe figure precesserunt et prophetie De quibus aliquas assignamus. Abra

Liber quartus.

ham descendit in egiptuz vt peregrinaref
sibi Lapis de mōte p̄scisus ē sine manib⁹
Fluui⁹ egrediebatur de loco voluptatis ad
irrigādū paradisu. Sapia edificauit sibi
domū excidit colūnas septē ⁊ bronū fecit
salomō de ebore grādez. Nouū faciet dñs
sup terrā. scia circūda. vi. Jonas i mare. p
ūcū. ⁊ mare sedat. Stillabūt mōtes dul
cedine. Descēdi in ortū nucū vt videre po
ma cōuallū. ⁊ inspi. ⁊ ceta. Uellus gedio
nis rozificat. Vana seruat in vna aurea
Virga aarō floret. Flos de radice iesse as
cedet. Emitit colūba de archa noe. Vit
titur lignū in aquas marath. Paradisus
plātaf. Moyses ponit in fiscellā scirpeā.
Israel induit ioseph tunicaz polimitam.
In sole posuit taberna. su Duo viri ferūt
in vecte botz de terra p̄missionis portan.
Vittit ioseph i cisternā. Ubs fortitudi
nis nre sion saluator ponet in ea murus.
Emitte agnū dñe dñatorē terre d. pe. def.
ad mō. filie sion. ⁊c. Rozate celi desup. ⁊ nu
bes plu. iu. Ascēdet dñs sup nubem leuē.
Via ⁊ veritas obuia. si. Sēma carbūculi
in ornamēto auri. Sil in vnū diues ⁊ pau
per. Ego sū prim⁹ ⁊ nouissimus. Jere. In
caritate p̄pina dilexi te. Vittit daniel in
lacū leonū. Apparet in camio quart⁹ silis
filio dei. Umbra descēdit in horologio de
cē gradibus. Ignis apparet in rubo non
cōburens. Ezech. Solē nube tegā. Eccle
sia. Quid lucidius sole. ⁊ hic deficiet. psal
A sūmo celo egressio eius. Nota q̄ q̄
ritur. Vn virgo concepit. vtz verbo au
geli vlt a spūscō. Dicendū est q̄ non verbo
angeli. qz verbū eius in aure saluit. ⁊ non
p̄māsit. Et ideo sanguinē eius non distin
xit sepando nec conuertit nec formauit. sed
de spūscō q̄ illā substantiaz corpulētā p̄io
descidit a sāguine. postea conuertit eam ⁊
formauit ⁊ figurauit. ⁊ in membra distin
xit ⁊ aīauit. Et ideo damnatur qd cātatur
conciptes p̄ aurem. sed debet cātari conci
pies deū pariter ⁊ boiem. Nec oia spūs sā
tus non ē opatus paulatim vt natura. sed
siml in momēto. ⁊ ideo beata virgo conce
pit vtz p̄fectū in vno momēto. in figura li
neamētoz. ⁊ aīa ⁊ grā ⁊ virtute ⁊ sapia. qz i
nullo hoz. x̄ps p̄fecit. nec in facie hominū
nec plus vno die oīdit grē ⁊ sapientie: q̄

alio licet in vtero ⁊ extra vterum in line
amentis corporis proficeret.

Rationes incarnationis christi. La. v.
Er verbū igitur incarnatū facta ē
humani generis reparatio. nō qz ali
ter saluari non potuerit. sed qz nul
lus modus alius fuit ita cōgruus ipi re
paratori reparabili ⁊ reparatōni. Cōgrue
bat in q̄ iste modus reparatori quem dece
bat oīdere suā potentiam. sapiētiam: ⁊ bo
nitate. Quid autē potentius: q̄ cōiungere.
extrema sūme distantia. hoc est creatorem
⁊ creaturā Magna ei fuit potētia i cōiūc
dispariū elementoz in maior in cōiūc
tōe illoz ad spūm creatū. Maxima in con
iunctione istoꝝ oīm ad spūm increatum.
vbi est ⁊ maxima disparitas. Quid vero
sapiētius q̄ q̄ ad p̄fectionē totius uniuers
si fieret cōiūctio primi ⁊ vltimi. hoc ē ver
bi dei. quod est omniūz principium ⁊ hu
mane nature. q̄ in opibus sex diez fuit vl
tima oīm creaturaz. Quid ei beniuolen
tius: q̄ q̄ creator rerū communicare se vo
luit re b⁹ creatis. Et hec benignitas mag
fuit in cōiūctōe sui omnib⁹ rebus p̄ p̄
tia. Maior: qz communicat se bonis per
grām. Maxia qz p̄municat se boi. ⁊ p̄ con
sequēs generibus singloꝝ in vnitate p̄lo
ne. Fuit etiam modus ille cōgruentissimus
ip̄i reparabli. qz homo per peccatū corru
it in infirmitatem ⁊ ignozātiā ⁊ maliciam
per que ineptus factus est ad diuinā vir
tutem imitādā. ⁊ ad veritatem cognoscē
dā. ⁊ ad bonitatem diligēdā. Ideo de⁹ fa
ctus est homo per qd reddidit se boi imi
tabilem. cognoscibilem ⁊ amabilem. Fuit
sitrille modus p̄gruentissimus nre repa
rationi: quo domin⁹ in forma serui p̄cura
ret serui salutē. Sūt ⁊ alie rōes: q̄re conue
niēs fuit deū incarnari. P̄ia est qz p̄uari
cator abstulit nobis deū. vñ cōueniēs hoc
fuit: vt reparatoꝝ redderet nobis deū. Se
cūda. qz humilitas decuit deū. Sed non
potuit humiliari vsqz ad penas in natu
ra diuina. ergo oportuit q̄ in alia. Tercia
vt prophetias adimpleret. Isaie. Ego
qui loquebar: ecce assum. Abacuk. Ap
parebit in fine: ⁊ non mentietur si morā se
cerit expecta eū qz veniēs veniet ⁊ non tar
dabit vt doceret vicerē poti⁹ p̄ iusticiā: q̄

per potentiam. Quarta ad vitandum in /
 conueniens. qz si deus incarnari nō potu-
 it vel nesciuit vel noluit Et si sic videt i eo
 eē impotētia vī īgrātia ul' inuidia qd absit
 Quia vt tāta eēt humilitas i redēptore qz
 tā fuit supbia i preuaricatore qz supbia tā
 tāta debuit eē: vt dō fieret hō Sexta vt no-
 strz amorē excitaret. nra z spē erigerz. Sep-
 tima: vt exēplū imitāde virtutis nobis da-
 ret in forma visibili z humana qzuis opa
 trinitatis sūt indiuisa Ita qz qd opatur
 vna psona: opetur z alia. tñ solus fili' fuit
 incarnat' z nō p' z spūscū. Et habem' si-
 mile i trib' dōnicell' induētib' tēcia ipaz
 de qb' pōt dici. Quicqd facit vna: facit a/
 lia. vna tñ sola induit Eodē mō dicēdū ē:
 qz op' incarnatōnis qnqz attribuit p'ri: vt
 ibi Lū venit plenitudo ipis misit dōs filiū
 suuz. Qnqz attribuit filio. vt ibi. Exiui a
 p'ri: z veni i mūdū Qnqz spūscō vt dō i sim-
 bulo. qz p'cept' ē de spūscō. Sz bec ideo di-
 citur. qz op' incarnatōis fuit matie sapie
 potentie z bonitatis. qz trib' psonis attri-
 buūtur. Sūt at mlte rōes. qre fili' incar-
 nat' sit z nō p' vī spūscū. P'ria: vt p' eādē
 sapiāz qz mūdū pdiderat fieret reparatō Se-
 cūda: vt qz fili' est i deitate: eēt z fili' in hūa-
 nitate Tercia ne idē eēt p' z filius: si p' de
 hoie nasceret. Quarta qz cōgruet' mītte
 bas qz est ab aliq: qz qz ē a nullo. Quia ppter
 pfirmatōnem hereditatis nob pmille. ne
 scz possem' p'ri dicere. dñe tu habes filiu
 cui cōpetit hereditas quā homi promisisti
 Sexta vt p'ris erga nos oīderet caritas.
 Jobā. Sic dōs dilexit mūdū vt filiū suū v-
 nigēitū darz Septia oīdit: qz dōs p' nihil
 habz: qd nō sit parat' nob dare: cū filiū suū
 oederit nob. Octaua vt sicut fili' dei fa-
 ctus ē hō: sic hō fieret fili' dei. Apof. Vī
 sit de' filiū suū vt adoptōem filioz re. No-
 na vt eēt occasio salutis qz dō fuisse occasio
 ruine. qz hō apperēdo sciaz diuinā. qz filio
 appriat' secedit. Vidēs ei lucifer dei filiū
 p' oīa p'ri simile: inuidit z voluit eē similis
 altissimo. Jonas. Prop' metēpestas bec
 orzāē mitte me i mari. Decima ē. qz imago
 debuit p' imagiez aliquā reparari. Unde
 cūm. qz sicut verbū mētis mediāte grossi-
 orz natura emittit. scz p' vocē. sic verbū et /

nō p' assūptōz nature nre. Duodecima qz
 medi' inter psonas debuit eē mediator dō
 z hois. Tredecia. qz sapiā p'ris reparare
 debuit appetitōre sapie. Sen. Eritis sicut
 dū sciē. bo. z ma. Decia qz qz decēssime
 cōiungit humilitas cū sapiā. Prouer. Vī
 bi humilitas: ibi z sapiā. vñ filiū dōi decuit
 incarnari. Quidecima. qz ydee nō sūt nisi
 sapiā qz filio appriat. Vñ cū singule ydee
 singuloz sint cause: tūc demū oīa sūt p'ca
 z cōpleta. cū per vnionē ad suū p'ncipiūz
 redierūt. Sedecia si p' fuisset incarnatus
 tūc nulla psona fuisset sine p'ncipio. De-
 cimaseptia: qz optuit incarnatā psonā tā/
 qz sacerdotē supplicat' p natura nra assum-
 ta Sed magis decuit filiū supplicare p'ri p
 natura assumpta qz exōuerso. Decia octa/
 ua. sūspūscū fuisset incarnatus: tunc
 duo eēt filii. Decianona. qz nullū magis
 decet reducere hoiem ad diuinā cognitōz
 qz verbū quo se p'ri declarat qd est vnibile
 carni: sicut z verbū voci. Vicesima. qz nul-
 lū magis decet reducere hoiem ad filiātōz
 adoptiuam qz filiū naturalem.

De modo incarnationis xpi La. VII.

I A cōi reparatōne oim decēs erat:
 vt fieret concursus triū de triplici
 ierarchia scz diuina. angelicar hu-
 mana. Vñ i misterio incarnatōis fuit cō-
 cursus angeli nūciātis z virgis cōcipētis
 z verbi dōi carnē assumētis. Lū filius i mū-
 dū mittit: nō sit loci mutatō: sed nature hu-
 mane assumptio. Qz ipius mitti est esse v/
 bi prius erat: sed aliter ibi eē qz fuit prius
 Et bec alteritas nō ē ex pte ei' qui est. cum
 sit immutabilis. sz ex parte ei' in quo ē. qz
 vñ nre carni. vñ mutatō nō fit ex pte sui:
 sed ex parte nri. Preterea in loci mutatōe
 erigit nō eē: vbi qz prius erat. sed nec hoc
 est in filij missione. qz post incarnationez
 fuit in p're semper. Christus assumpsit na-
 turā nram quinqz modis. scz misericordi-
 ter Apof. Secūdū suaz misericordiā Ut
 liter scilicet pro salute nostra Psal. Opera-
 tus est salu. z cetera. Sapiēter. qz assumpsit
 bonum nature reprobādo malum culpe.
 Istaie Butirus z lac comeder: vt sci. repro-
 ma. z eli. bo. Fortiter: qz sic suscepit natu-
 ram nostram: qz numqz deposuit suam.
 quia post moztēz vnita fuit deitas carni itā

Libri quartus.

sepulchro aīa in inferno. *Uñ* Psal. Non derelinq̄s aīam meā z cca. Mirabiliter. qz coniuncta sūt in incarnatōe summū z imū hoc est deus z limus. Verbu caro factum est quinq; modis. s. scdm carnez. i. scd̄z ve/ ritatem carnis. *Ista*. Vere languores no/ stros ip̄e tulit. Preter carnem. qz preter opa/ tionem carnis. *Matth.* Quod ei eo natus est. de spū sc̄o est. *Supra* carnem. qz meris/ nris nō exigentibus. *Apl̄s.* Ad ex opibus iusticie q̄ fecimus nos. zc. Propter carnē qz ad saluādū carnez. z hoc quātū ad fide/ les efficaciter. *Licet* tñ q̄tū ad om̄s suffi/ cienter. *Luce.* Vocatū est nomen eius ies/ us. qz saluos nos fecit. *Lōra* carnem. qz ad maiorez dānatōz infidelitū. *Uñ* si non venissem z locutus eis fuissem. peccatū nō haberent. *Opus* assumptionis nature no/ stre non aīatio. sed incarnatō nominatur. *Lū* tñ a digniori res psueverint nomina/ ri. *Hoc* aut̄ ppter mltas rōes. s. vt expressioz fiat nominatio z pfūdior explicetur digna/ tio miseris. Et qz nobis magis nota est pars carnis. z vt maior expriatur humilia/ tio. eo qz magis a deo distet caro q̄ anima.

De vnione z natura assūpra *La. VII*
Sicut in deitate vna est eētia. z tres p̄sone. ita ecōuerso in xp̄o vna est p̄sona. z tres sūt eētie. scz deitas. anima z caro. hoc est eternū. nouum z an/ tiquū. qz deitas est eterna. sed aīa noua qz in assumptōe creata. caro vero antiqua. qz ab adā ppagata. Et xp̄s scdm naturam dei tatis est genitus. scdm aīam vero creatus scdm carnem factus. *Unio* fuit triplex in xp̄o. s. deitatis ad aīaz. z ecōuerso deitatis ad carnē. z ecōuerso. ac aīa ad carnē z econ/ uerso. *Due* pores vnioōs sp̄ māserūt. *Ter* cia separa fuit i morte. *Unio* gōitatis ad hu/ manā naturā hec non est in vnitate natu/ re sed p̄sone. Non dico p̄sone humane. sed diuine. hoc est non assumpte. sed assumen/ tis. *Acc* p̄sone cuiuslibet. sed solius verbi. *Or* enī impossibile est qd diuina natura cō/ currat cū alia. sicut pars ad constitutōnez. *tercū.* vel qz ipsa trāseat in aliam. vel alia i ipsam. ppter simplicitatez z vnitatez ei⁹ p/ sectissimā. p̄terea diuinitas z humanitas non vnuntur in vnitate nature. sed p̄so/ ne. Et sic intelligitur illud in simbolo ana/

stasi. vbi dicit. *Flaz* sicut aīa rōalis z caro vnus est homo. ita de⁹ z bō vn⁹ ē xp̄s. ibi nāq; ponit similitudo q̄tū ad vnitatez p̄sone z nō nature. qz caro z aīa differūt in homi/ ne quātū ad eētiā. p̄stituit tñ vnā p̄sonā. *Eodē* mō inter diuinitatē z humanitatez cristi ē differētia. z tñ est ibi vnitas i p̄sona. Et qz diuina natura i nullo supposito po/ test subsistere. preter q̄ i p̄p̄ia p̄posita. idco vnio illa non potest eē in p̄sona hominis. s; dei. Et p̄terea deus fecit seipm suppositū humane nature in vna p̄sona. suaz. *Uñ* tñ est ibi vna personalitas z vnitas perso/ nalis. s; ex parte assumētis. *Ad* eētiā nā qz p̄sone triplex existit distinctio. s. singu/ laritatis z naturalis icōmutabilitatis z ex/ cellētie siue dignitatis. *Propter* primū nul/ lū vniversale ē persona. *Propter* scdm aīa nō est persona. *S; ppter* tercū xp̄s scdm qz bō est persona. *Ex* his patz q̄ sit veravel falsa inter has q̄tuor p̄p̄es. *Pr̄ia* perso/ na p̄sonā assumpsit. *Secūda* natura pers/ onā assumpsit. *Tercia* natura naturā as/ sumpsit. *Quarta* persona naturā assumpsit. *Pr̄ie* due sunt simpliciter false. *Tercia* v/ no mō est vera. alio mō ē falsa. *Si* ei sumatur natura. put est communis tribus per/ sonis. sicut falsa. *Si* vero sumantur na/ tura prout est in persona filij sic est vera. *Quarta* propositio simpliciter est vera. *Ad* intelligētiā horz nota. qz tres fuerunt opiniones de incarnatione cristi. *Pr̄ia* dicebat. qz filius dei assumpsit boiem. *Se* cūda dicebat. qz assumpsit humanā natu/ rā. *Tercia* dixit. qz assumpsit boiem. vt ve/ stē. *Pr̄ia* opinio nō sustinet in scolis nisi p/ expositōnē. vt filius dei assumpsit boiez. i. humanā naturā. qz ponit. qz i christo sunt due p̄sone. qd falsū est. *Secūda* cōmūis est z celebris. z ponit hoc. scz. qz christus ē vnū solū. licet sit aliquid scdm qz homo. *Item* ponit qz assumens non est assumptū. *Item* qz ille homo est diuina eētia. z ecō/ uerso. *Tercia* opinio tamq̄ heretica rep/ batur. quia ponit non esse duas naturas in vna p̄sona christi. *Et* qz due substātie humane nature non pertinent ad persona/ litatem filij dei. sed extrinsecus se habent ad ipsam. *Dicimus* ergo qz tanta est ibi vnio. vt qd dicitur de filio dei. dicatur de

Libertus quartus

filio hois & eouerso. His tñ exceptis i q/
bus exprimit vnio vel claudis negatio.
Si ei sit vocablz i q aliq repugnãtia eludi
tur sicut est vnire. incarnari. assumere. assu
mi. in qb? includit respect? vniois vnus
nature ad alterã. tñc nō tenet p̄dicta regla.
Similit̄ nō tenet si i vocablo includit ne/
gatio alicui? cui? oppositū alteri p̄terit. si
cut incipere. eē. creari. & filia. Nota q̄ p̄prie
loq̄ndo p̄positio ē corpoz. cōiunctio est cor
poris. & aie vnio ē diuerse nature ad huma
nã. tñ vnū ponit p̄ reliq̄. Quis stat? fuerit
primi hois. & de q̄libet statu accepit xps a/
liq̄d? Prim? stat? fuit innocētie de q̄ accepit
immūtatē pcti. Scōs fuit gr̄e de q̄ accepit
plēnitūdinem gr̄e. Terc? fuit culpe. de
q̄ accepit recōp̄latōez pene Quartus fuit
p̄nie. de q̄ accepit p̄passionē doloris & tristi
cie. Quintus fuit gl̄e: de quo accepit plēnã
fruitōnē. Corp? xpi fm iohã. damasce. fu
it formatū ex sãguine bñe virḡis: n̄ ex carne
Nã vere m̄ris ē scōm phos tãtūmō mate
riã m̄strare. sed dare virtutē formatiua: q̄
actiē materiã formet ē p̄ris & nō m̄ris. Eū
igit̄ bñã virgō p̄prietatē m̄ris vere habeat:
opozter q̄ materiã cōtulerit q̄ fm naturã
sit materiã cōueniēs humãni corpis. & tñ in
tegritatē virḡiale nō polluat. talis at̄ ma
teria nō est caro. qz d̄t p̄hs q̄ id qd̄ est actu
pars nō ē materiã generatōis: cū nō sit po
tētia totū? Caro at̄ ē actu ps. vñ nō ē mate
teria generatōis. Talis qz materiã nō fu
it semē femineū. qz hoc puritati virḡis nō
cōueniebat. necessã fm phm ē necessãriuz
ad generatōem. qz mulieres aliq̄ cōcipiūt
sine semiatōe. Talis ḡ materiã fuit sãguis
qz ille scōm phm est in nobis etiã materiã
generatōis. Nō at̄ d̄t apls ad Roma. Qui
fac? dei ex semie dauid: intelligēdū ē origi
naliter: nō materialr. Virtus at̄ formatiã
in bñã virḡie nō fuit ex patre carnali. s; ex
virtute altissimi.

Utilitas incarnatiōis xpi.

Caplm VIII.

Avisimus per peccatū p̄prie excel
lentia. atqz mētis innocētiã: ac di
amicitiã. Dec at̄ recupare oportu
lt p̄bñficiū saluatoris. Excellētiã
enī recupare nō poruim? nisi p̄ recupato?

rez excellentissimū. qz si p̄ merã creaturã re
parati eē m̄tū oporteret nos eē subiectos
illi creature. Innocētiã qz reacq̄ri nō pote
rat nisi p̄ satisfactorē sufficientissimū. q̄ vi
delicet deus eēt & homo. De? q̄dem. qz pro
oibus satisfacere posset. Nō vero de gene
re adã q̄ peccauerat. ille nãqz p̄grne satisfice
cit q̄ p̄t & debet: s; nō p̄t nisi de? nō debet
nisi hō. Amicitia silt̄ reformari non pote
rat: nisi p̄ mediatorē cōueniētissimū: q̄ scz.
vtriqz parēti cōformis eēt: & vtriqz p̄ti amiz
cus. Hoc at̄ uenit xpo: q̄ ē dō filius p̄ deita
tez: & hōi p̄ humilitatē. Venit in incarna
tōe i qz dñs ad seruos: vt eos corrigeret tã
qz medic? ad egrotos: vt eos sanaret. tãqz
m̄gr ad discipulos: vt eos instrueret. Per p̄
mū oñdit de? potentia. p̄ secūdū sapiam. p̄
terciū bonitatē. Quatuor fruct? diuine in
carnatōis affligit Bern. Hãna de celo de
scēdit gaudeat esuriētes. De vinea celi bo
trus erupit. gaudeat sitiētes. Oleū effusū ē
gaudeat egrotātes. Lapis sine manibus
de mōre p̄scisus est: timeat negligētes. Eri
sto hōi p̄les ac? ueniūt nob mltū salutē
feri. p̄ q̄s diuersis rebus naturalib? & arti
ficialib? p̄paratur. Ipe nãqz xps dicit̄ ca
put p̄pter mortū & sensū spūaliū: q̄ membris
suis influit. Mediator. qz participat p̄p̄
etates humane nature & diuine. & ideo effi
caciter inter deū p̄rem & nos poterit media
re. Fūdamētū p̄pter fidem q̄ in nob illumi
nat intellectū. Ostiū p̄pter charitatē qua p̄
ficit affectū. Pastoz in q̄ntū incorpat. nō
eccle p̄ sacramētoz p̄cipatōnem. Hostia:
qz soluit obligatōnē cōtractã p̄ pctm̄ origi
nale. & etiã pctã actualia. Sacerdos. qz ip̄e
serogat. ip̄e se exaudit. ip̄e seruus rogat se
dñm. Ip̄e de? exaudit se hōiem. via in ex
emplo. vita in premio. Itē enumerat ber
nardus q̄tuor utilitates aduētus domi
ni dicēs. Venit medic? ad egrotos. redēp
tor ad veditos. ad errātes via ad mortuos
vita. Sūt adhuc multe utilitates in carna
tionis christi. Quia deus factus est homo
vt fieret homo deus. Dominus factus est
seruus: vt fieret seruus dominus. Deus
de celis ad terras descendit. vt homo d̄ ter
ris ad celos ascenderet. Deus factus est fi
lius hominis: vt homo fieret fili? dei. Im
mortalis factus est mortalis vt morta/

Liber quartus.

nis fieret immortalis. Dives in omnes factus est pauper vt pauperes .ferent diuites. Obscurata est lux. vt illuminaret. Et sursum panis: vt nos resciceret. Sitiuit fons vt nos inebriaret. Tristata est leticia vt nos letificaret. Pauebat fiducia vt nos confortaret. Lassata est via vt iter nostrum ad celestia dirigeret.

De mirabilibus circa incarnationem.

Capitulum IX

Excellebat incarnatio christi nonstram conceptionem in pluribus per quod apparat quod ibi natura perdidit suam iura. Inueniunt enim ibi multa tam ex parte proles quam ex parte matris. tam etiam ex parte modi. que non sunt secundum viam nature. sed secundum potentiam virtutis infinite. que solius dei est. Mira ergo fuerit in matre. quod secundum bernardum fuit sine pudore secundum sine grauiamine grauidam. sine dolore puerpera. ibi portauit stella solem. palma vitem. riuus fontem. filia patrem. creatura creatorem. Fuit inquam mater proles. et filia proles. Fuit inquam prole posterior. contento minor mater et virgo fuit et cum deo commune habuit filium. Valedicentem legis euasit ubi maledicte fuerant virgines et conjugate. Virgines quidem. quia non genuerunt. conjugate quia in dolore pepererunt. Sed vixit etiam virgo euasit. quia virgo genuit et non sensit dolorem Augusti. dicit. Speculum non rumpit radius solis. integritatem virginis ingressus aut egressus viciare non potuit deitatis. Mirabilia quoque fuerunt in ipsa plequia in instanti fuit sanguinis separatio consolidatio. figuratio. animatio. deificatio. Et quod ista non fuerunt successiua: patet ex scriptura Iere: Femina circum. vi. Patet etiam ex virtute agentis spiritus sancti: cuius est subito operari. Quamuis autem membra corporis christi fuerunt in conceptione completa et perfecta usque ad anime susceptionem: Ipsi tamen distinctio secundum augusti. tam pura fuit et tenuis: quod humano visui vix posset subici. quod in tanto fuit minus corpus illud quam alio conceptus. cum forma quantum infra quadraginta sex dies augeri potuisset in utero. Vnde miraculosum fuit quod in tam puro corpore cepta fuit anima. Sed hoc factum fuit ideo vt conceptio christi quantum ad tempus manendi

in utero non esset nostre conceptioni dissimilis. Preterea ab instanti conceptionis sciuit omnia etiam factum quod homo. Ite in fructu perfecta fuit. vnde quantum ad hoc non solum fuit viator: sed etiam comprehensor. Ite mundus fuit ab omni peccato. et plenus gratia et veritate. Habuit quoque patrem in celis. et matrem in terris sed patrem sine matre: et matrem sine patre Item per incarnationem ipse dominus factus est seruus. eternus factus est temporalis. immensus factus est paruulus. fit summus immo in comprehensibilis fit localis. fit simplex compositus. Dicit Augustinus. Videt inuisibilis. palpatur impalpabilis. immortalis occiditur. Idem augustus. Quis vniuersum estimari posset vt portaret manibus femineis portator orbis panis angelorum aleretur. virtus celorum infirmaretur. vita omnium moreretur. Hic quoque nota quod sicut in diuinis est trinitas personarum in vnitatem subest. sic in christo est trinitas personarum in vnitatem persone. quod sicut in diuinis per diuersas personarum non distinguitur essentia sicut in christo distinguitur per diuersas naturas persona. Denique incarnationis christi fuit mirabilis ex modo: quia cum tres modi producendi hominem perfecti essent: Primus scilicet nec de viro nec de muliere sicut in adam. Secundus de viro sine muliere: sicut in Eua. Tercius de viro et muliere: sicut in omnibus concupiscibiliter natis. Ad complementum deuit vniuersi quantum modum introduci. vt homo de muliere fieret sine viro per virtutem operatoris summi. In conceptione ergo filij dei simul incurrit virtus innata in fusa et increata. Virtus innata materiam ministravit. virtus in fusa purificando ad vnitatem verbi adoptauit. adoptatio deo congruentie. virtus increata subito proficit. quod natura non potuit. nisi successiue.

De natiuitate domini

Capitulum X

Natiuitas christi triplex est. scilicet diuina humana et gratuita. Prima est ex patre. secunda ex matre. tertia fit in mente. De patre nascitur eternaliter. de matre temporaliter. in mentespiritualiter. Et iste natiuitates sumunt secundum tres substantias que sunt in christo. scilicet diuinitas. caro et spiritus. Nam ex patre nascitur deus: ex

Libert quartus

matre caro. in mente nascitur spiritus san-
ctus scz p gratiaz. Ex patre nascitur semp
et matre nascitur semel in mēte sepe. Scōz
nar in itatē diuinā christus habet patres sū-
ne matre scōm humanā habet matrem si-
ne patre. s m gratuitā habet patrem et ma-
trem. Juxta illud Qui fecerit voluntatem
p̄f̄is mei zc. Has tres n̄itates rep̄ntat ec-
cl̄ia i die n̄itatis. Primā. i. diuinā i missa
q̄ cantatur i nocte. Est ei nob̄ bec natiuitas
occulta. Isaie. Generationem eius q̄s en.
Secūda in missa que cantatur in auroza
qz natiuitas humana partim fuit occulta
z partim manifesta. Occulta quidē quan-
tum ad modū: sed manifesta quantum ad
factū. Tercia in missa que cantat̄ in die. qz
natiuitas gratuita est manifesta in q̄ x̄ps
p affectum concipit. p effectū nascitur. p
p̄fectū nutritur. Isaie. A timore tuo conce-
pit̄us z peperimus spiritum salutis. De
diuina itaqz generatione habet libro pri-
mo. Sed nūc de humana psequendū est.
Notandū itaqz scōm verbū apostoli: vbi
ait Apparuit gratia dei saluatoris n̄ri oī-
bus hominibus eru. Natiuitas christi fuit
gloriosa graciōsa copiosa z fructuosa. Gra-
ciōsa id est gratis nō nostris meritis echi-
bita. Apparuit ei gratia gloriosa: qz dei sal-
uatoris n̄ri. Copiosa: qz omnibus hominibz
fructuosa qz erudiens nos. Et iste fructus
natiuitatis x̄pi duplex est scz respectu ip̄is
p̄ntis. z respectu futuri. Respectu p̄ntis i-
ter duplex est fructus. Primus est: decli-
natio mali ibi: vt abnegātes impietates q̄
ad malū: quod ē contra fidem: z secularia
desideria. quoad malū quod est cōtra bo-
nos mores. Secūdus fructus est opera-
tio boni ibi. Sobrie quoad nos. iuste quo
ad primū. pie quo ad deū. Item respectu fu-
turi temporis duplex est fructus. Primus q̄
ad gloriā anime ibi. Expectātes beatā sp̄e
Secūdus quoad gloriā in resurrectione cor-
poris ibi. Et aduentū glorie magni dei.
Apparuit in natiuitate christi benignitas
z humanitas saluatoris de triplici latiblo
scz de sinu patris i quo celatur. de vmbra
legis in quo figurabatur. de ventre m̄ris.
in quo formabatur. Ip̄e nāqz agnus soluit
signacula libri signati. Natiuitas christi
fuit utilis honesta z iocūda. Quidē vti

lius saluti hominis. Vocabis inquit nomē
eius iesum q̄ saluū facit populū suū a pec-
catis ip̄oz. Saluum inqz faciet a formi-
dine timoris. ab immanitate languoris.
a detentione carceris. a subiugatione ho-
stis. Quid honestius partui virginis vbi
virgo est que generat. deus qui generatur
sp̄s sanctus q̄ generationē operat. Quid
iocūdus ortui dei z hoīs. Danis sunt qui
dam qui precesserit vt abrahāz q̄ exultauit
vt videret diem dñi. Ite q̄ sequunt̄. Apo-
stolus. Gaudeat in zc. Ite q̄ p̄ntes erant vt
angeli decantantes. z pastores videntes
z iohannes in vtero eum sentiens z simeon
eū amplexās: sed maxime virgo eū generat
Luce. Exultauit sp̄s me⁹ in deo sa. meo.
Protulit in natiuitate nobis beata virgo
fructū qui fuit seminatus in conceptione
germinauit in natiuitate. collectus est in
pannorum inuolutōe. ad domū allatus i
purificatione. flagellatus in stipite. venti-
latus in falsoz testimoniorū accusatione:
cōmolitus in passione. purgatus in resur-
rectione. comedit in quotidiana eucharis-
tie susceptione. z in celesti fruitione. Beā
itaqz virgo est celū qd̄ christū rozaui. ipsa
nubes q̄ ipsū pluit. Ipsa terra q̄ saluatore
germinauit. In natiuitate dñi fuit beata
virgo terra: de cuius limo formatus fuit
verus adā. Terra de qua orta est veritas.
Terra: de qua fructus sublimis. Terra
bona in qua semen cecidit. Terra germi-
nans herbam virentē. Terra fluens lacte
z melle. Terra de qua egrediebatur fons
irrigans vniuersam superficiem terre.

De circūcisione domini.

Capitulum XI

Circūcisionem dñs christus acce-
pit multiplici ratione. Primo: vt
legem quā dedit alijs: ipse cōplerz.
Secūdo vt humilitatē oñderet. quia ceri-
monialibus ad q̄ nō tenebatur: se subiecit
ipse nāqz dñs legis fuit. Tercio: vt sangui-
nem suum p nobis non solum in etate vi-
rib: sed etiam in infantia sūderet. Quarto
vt nos fore circūcidendos sp̄ualiter demō-
straret. Quinto vt hereticos cōfunderet:
qui dixerit eū non verum corpus: sed fan-
tasticū habuisse. Sexto: vt in deis satisfacere
ret. qui scandalizari fuissent: si circūcisio

Liber quartus

nem non suscepissent. Septimo vt legem veterem approbaret que vsq; ad ipsum ser uada fuit. Legalia ei scdm augul. fuerunt ante passionem dñi viua. post passionem mortua. sed postq; claruit veritas euange/ lū p mundū sepulta. Circūciditur iesus. ū solū circūcisione legali. sed etiā spūali. Vñ possumus circūcisionē quadruplicem assi gnare. Primo circūcidit eū pater in natini tate cultello paupertatis. Secūdo circūci derunt eum sui in octauo die cultello legis Tercio circūcidit seipsū in oī vita sua cul/ tello humilitatis Quarto circūcidit eū iudei in passione cultello crucis. z hoc per milites pilati. Circūciditur etiam xp̄s in suis quadrupl̄. Primo p detractores. qui auferunt amicos z famam. Secūdo p raptores qui auferūt bona temporalia. Tercio p hereticos: qui auferunt animā. Quarto per tirānos: qui auferunt corp̄. Circūcisio nostra spiritalis duplex est. Prima mentis in presenti a culpa. Secū da corporis in futuro a pena. Prima figu rata est per circūcisionem solemnē q̄ fa/ cta est in egipto. Et hec triplex est. scz inci/ pientium a vicijis cultello iusticie. Item p ficientium a superfluis cultello misericor die. Item perfectoz: a necessarijs cultello caritatis pfecte. Secunda significata est p circūcisionem factam in galgalis i ter ra promissionis. qz in octaua resurrectio/ nis p petrā z xp̄s circūcidimur ab oib̄ mi serijs. Ex quo patet qz efficacior est nostra circūcisio spūalis. q̄ iudeoz carnalis. qz illorum circūcisio licet peccatum origina/ le tulerit: tamen paradisi ianuam nō ape/ ruit: sed nostra vtrūq; facit. In hac mate/ ria duo nobis tanguntur. Primum ē xp̄i humilitas in circūcisione. Secundum ē sublimitas in nominis impositione. Vo catum est inquit nomen eius iesus. Dig/ nitas huius nominis est multiplex. Est enim ab eterno consecratum: vt dicit berū. Ab antiquo prefiguratū scz in iosue. A pphet̄ desideratū. Isaie. Nomen tuum in desi/ derio anime A sanctis patribus pphetatū Berū. Dulce nomen iesus pphetatum est salomonis oraculo. A deo nominatū. A pos. Dedit illi uomen qd̄ est sup oē nomen Ab angelo prenuatū: vt legitur in luca

Vocabis nomen eius iesus. A beata vir/ gine predicatū. Luce Sanctū nomen est? Ab apostol' magnificatū. Actū. Iban a postoli gaudentes Amariū? testifica/ tum. qz pro noie isto passi sunt A cōfessori bus collandatū. Psal. Laudate pueri do minū. a solis ortu vsq; ad oc. A sanctis vir ginibus preguatū. Lanri. Oleū effu. no tu. Berū. Iesus est mel in ore. dulcedo seu melos in aure. iubilus in corde. Ab omni bus sanctis exaltatū. Psal. Magnificate dñm meū z exal. no. e. Petrus Non est aliud nomē sup terrā: in quo nos oporteat saluos fieri. In hoc noie iesus sunt quinq; littere. q̄ possunt eē incia istaz dōnum Jocūditas merentiū. Eternitas viuenci um Sanitas languentiū. Ubertas egeniū. Satietas esurientiū. Hoc nomē iesus christ' conuenit ei tripl̄. scz rōne na ture: vt qui ex diuina natura erat saluator: auctoritate. z ex humana natura erat salua tor ministerio. etiam vendicaret sibi nomē saluatoris rōe decentie. qz vt ex re nomen haberet. Vñ quia saluat a peccato a diabo lo z ab inferno. merito habet nomē illi dñi ficio congruens. Ratione efficacie. qz xp̄s nos sua passione saluauit

De baptismo domini Capl'm XII

In baptismo dñi notatur ipi' hu militas z nostra vtilitas. Ip̄suis humilitas notatur in q̄tuor. Pri mo qz venit iesus. s. dator salutis z non in digens salutem. Secūdo. qz in iordanez vbi creator elementoz. subiecit se humil elemēto. i. aque. Tercio qz ad iohannem scz dñs ad seruū. rex ad scutiferū. sol ad luciferū. Quarto qz venit vt baptizaretur ab eo scz fons a riuo. plenitudo a stilla auctor baptisimi a baptisimi mīstro. Utilitas nra notatur in q̄tuor que circa christū bap tisatū euenerūt. Primum qz christus conse stit qñ baptizatus fuit ascendit de aquas p quod notat in nobis gr̄e infusio. Do/ mo enim p baptismū liberatus a culpa as cendit ad virtutes. Secūdū apertū est cel/ luz. per qd̄ notatur homis post baptismū decedentis euolatio. Tercū descendit spūs sanctus corporalī specie: sicut columba in ip̄m: p qd̄ notatur qz baptismus facit bo minē spiritus sancti templum. Quartū vo

Liber quartus

patris facta est. Sic est filius meus dilectus. In quo notat, quod per baptismum de filio ire fit filius gratie. In baptismo christi notantur substantialia baptismi nostri. scilicet baptizans baptizandus, materia forma et intentio. Baptizans fuit iohannes in quo nobis ministri sanctitas designat. Baptizatus fuit christus, scilicet nostrum baptismum consecrans. Beda. Quia contactu sue sanctissime carnis vim regeneratiuam dedit aquis. Materia fuit aqua magis conueniens et communis ceteris liquoribus ad baptismum nostrum existens. Forma notat per testimonium trinitatis. Fuit ei pater in voce, filius in carne, spiritus sanctus in columba. Intentio sequitur formam. Voces enim ut ait philosophus note sunt earum que sunt in anima passionum. Per voces patris que audita est in baptismo christi notantur quinque dignitates et excellentie eiusdem domini christi. Cum enim dicitur. Sic est: commendatur christus a vera essentia, quia solus deus verum habet esse. Omne enim esse a forma est, deus autem est forma sine materia, ut boecius dicit. Cum dicitur filius: id est christus commendatur a similitudine patris conuenientia, ex eo namque dicitur filius, quod sit ut ille propter quod filius dicitur imago patris potius quam spiritus sanctus: propter rationem quam supra habes in primo. Et dicitur meus commendat a substantia indrinita dicitur enim meus, id est mihi substantialis. Cum dicitur dilectus commendatur ab amoris benivolentia. Iohannes. Pater diligit filium: et omnia que habet dedit in manus eius. Cum autem dicitur, in quo mihi bene coplacui: commendatur a speciali coplacentia. Sed nota quod placitum est quod etiam voluit. Unde complacui, id est spiritus sanctus in filio secundum naturam assumptam quiescit.

De plenitudine gratie christi Capitulū XIII

Post hoc considerandum est verbum incarnatum quo appropinquatur plenitudine carnalium que sunt plenitudo gratie in affectu, et plenitudo sapientie in intellectu: ac plenitudo meriti in opere: et effectu. Circa primum tenendum est quod in christo a sui conceptione fuit plenitudo gratie quantum ad gratiam singularis persone, et quantum ad gratiam capitis, et quantum ad gratiam unionis. Et hec triplex gratia est eadem in essentia, sed distincta effectu. Gratia enim persone singularis est

gratia habitualis, quam habuit christus plenissime et perfectissime: excepta fide et spe, quas virtutes non habuit: sed illud quod eis in patria succedit, quia fidei succedet cognitio. Spei vero succedet prebentio rei. Secundum autem quod predicta gratia persone singularis exuberat in christo: ita quod influit in membra corporis sui mystici sensum et motum spiritalem secundum fontalem plenitudinem omnis gratie in ipso habitantis. Dicitur gratia capitis. Unde nota quod christus secundum utramque naturam dicitur caput ecclesie, quod non solum in quantum deus: sed etiam in quantum homo influit sensum et motum spiritus et gratie in omnes qui adherent ei per fidem rectam, vel per fidei sacramentum. Sed in quantum deus influit talem gratiam auctoritate in quantum homo influit eam per modum meriti. Et illud meritum quod non solum est congruo: sed etiam est condigno meruit multis gratiam, hoc habuit ex unione ad verbum. Ex predictis collige quod christus in quantum homo dicitur caput ecclesie triplici ratione. Primo propter influentiam gratie sicut dictum est. Secundo propter conformitatem nature quas habet caput ad membra, quod licet christus ex cellat membra sua quantum ad diuinitatem tamen conformis est illis in natura humanitatis. Tercio dicitur caput metaphoricè, quod sicut corpus verum christi constat ex purissimis membris: ita corpus eius mysticum ex puris fidelibus. Nam de plenitudine eius accipiunt omnes beneficia gratie et spiritus qui ad eum accedunt, vel per fides rectam vel per fidei sacramentum. Alia ratio est, christus secundum quod homo dicitur caput, scilicet propter nature conformitatem quam caput habet ad totum corpus. Nam sicut corpus christi naturale constat ex purissimis membris, ita corpus eius mysticum ex puris fidelibus. Preterea secundum quod eadem gratia persone singularis habitauit naturam humanam christi ad unionem verbi ut videlicet digna esset uniri tante celsitudini vocat gratia unionis per quam ipse christus non tantum felicitate glorie, verum etiam adoratioe patrie dignus fuit. Verum est secundum quod est constructio transitiva, ut sit sensus Gratia unionis id est unio humanæ nature ad diuinam que gratis et sine meritis data est humanitati christi. Sic differt gratia unionis a gratia personalis et a gratia capitis

Libert quartus

tis sicut vnio differt a gratia habituali. ppter quod dicitur in ioban. qd spūs sanctus est ei datus non ad mensurā. Quod dupl'r exponitur. Primo sic. non ad mensuram. id est totaliter et non particulariter. qz quicquid potuit ei deus de spū sancto dare dedit ei. Secūdo sic ad mensuram. i. sup oēs pporcionem respectu alioz hominū. De h' qd dicit Joban. Pleni gratia et veritate. Nota qd multiplex distinguitur plenitudo. Prima est sufficientie: que in quolibet isto reperit. Secūda est copie: qd fuit in aplis Actu. ij. Repleti sūt oēs spi. rē. Hec fuit et in stephano ibidē. Stephanus pleni gratia et forti. rē. Tercia est vniuersitatis que est in ecclesia: cui nullū donū deest. Quarta excellentie que fuit in beata virgine. que omnes scōs in gratia excedebat. Ecclesial. xxiij. In me omnis gratia vie et veritatis. Luce. Que grā ple. Quinta superfluentie. qd fuit in christo. Joban. Pleni gratia et ve. Circa innocentiam christi hoc dicendū est: qd habuit immunitatem oīs culpe. et qd ad actum et quātum ad posse. qz nō peccauit nec peccare potuit. nec a patre peccatū originale traxit. qz patre carnalē nō habuit: nec a matre peccatū traxit: quam spūssā/ctus a fomite totaliter liberavit.

De plenitudine sapientie. Ca. XIII

Sicut in christo fuit omnis plenitudo gratie: ita et omnis plenitudo sapientie: nō solū ad cognita. verū etiā quātū ad modos et differentias cognoscendū. qui sunt quinque. Primus est cognitio scēpiternalis ex parte diuinitatis. et hoc modo cognoscit omnia simul. scz finita ac infinita. qz apud deū omnis infinitas est finita. Deus enī videt multa vno. i. se ipso. Unde non differunt ibi quod videt. et per quod videt. qz videt se per se. et in se. videt omnia non solū que fecit: sed etiā qd facere potest que sunt infinita. Secūdus modus est cognitio sensualis et sensualitatis. ex parte carnis. et iste modus est cognitio p experientiam: quo xps nō sciuit omnia simul. quia sensus non est perceptiuus rez: nisi ad obiecti pntiam. Tercius modus est spūalis: ex parte mentis. et ille triplex fuit. scz p naturam. p gratiam. et p glām. Per naturam igitur est modus tertius cognoscēdi. quo

modo cognoscit christus omnia que spectant ad vniuersi constitutionē. sed lōge excellentius qd adam etiā existens in natura instituta. Quartus modus est per grām. hoc modo cognouit christus oia qd spectant ad humani generis redemptionē: lōge tñ excellentius: qd alijs pphetaz: vlt etiā angeloz. Non enī solum habuit christus sciāz p habitum innatū. vt adam et angeli. sed etiam per habitū infusum: velut sci p grām illuminati. Cognitionem vero non habuit p habitū acquisitū. qui ppter imperfectōnem ipso non fuit. Quintus est per glām. hoc modo cognouit christus omnia. finita qdem cognitione actuali. infinita vero nō nisi cognitione habituali vel excessiua. Anima enim christi p gloriā cōprehensiois. capiebat quātū capere potuit natura finita vnita infinito. Sciendū ergo qd resdupl'r habent cognosci. in arte scz ab ipso artifice vel ab alio arte ptemplante. vtroq; modo cognouit christus res. primo modo p naturam diuinitatis. scōo p glām cōprehensionis. Patent ex pmissis quinque differentie cognitionis qd in christo erant. Per primū enī modū habuit cognitionem. vt deus. Per secūdū vt homo. Per terciū vt viator. Per quartū vt illuminator. Per quintū: vt comprehensor. Christus scōm diuinitatem illuminat intus animā. et fm hūanitatē informat exteriū vitā. Et hoc triplex scz miraculis p'dicatoribus et exēplis. Primū est potentie. secūdū sapie. terciū bonitatis. Nota preterea qd scientia christi hominis limpidissima est inter scientias creatas. qz nihil habet admixtum de suo contrario vel actu vel potentia. presertim cum non possit aliquid ignorare ppter vnionē ad verbū. tñ qz anima christi creata est. nō est scientia eius ita limpida sicut dei: quia sciat omnia que scit deus. Quod dicitur. Iesus proficiebat sapientia et etate coram deo et hominibus non est intelligendum qd in se pfececit. qui ab instanti conceptōnis plenus fuit. sed potius in alijs qd doctrina sua et exemplo pfececit. et hoc coram deo. i. ad dei gloriā. et hominibus. i. ad vtilitatem hominū. Proficiebat tamen iesus etiam in se cognitione experimentalī et seu

Liber quartus

suali. quia dicitur scdm apostolum ex his q̄
passus est obedientiam

De merito christi Caplm xv

Mul fuit christus viator et com-
prehensor ab instanti conceptionis
sue. et tunc enī cepit mereri et frui.
Meruit autē in quāto viator non in quan-
tum comprehensor. Perfectio et plenitudo
meriti christi notatur in istis Primo quā-
tū ad eū qui merebatur. quia non tantum
homo erat: sed etiam deus. Secūdo quā-
tū ad tempus quo merebatur. q̄ ab instanti
conceptionis vsq; ad horam mortis Ter-
cio quā-
tū ad id quod merebatur. q̄ p̄ habi-
tum perfectissime caritatis. et per exercitiū
perfectissimū virtutis. Quarto ad eū: cui
merebatur. quia non tantū sibi: sed etiam
nobis. Omnibus ei operibus suis que p̄-
cedebāt ex libero arbitrio sibi vitā meruit
eternam iaz habitam et nobis habendam
Illis dico operibus que referunt ad nos. cū in mū-
dum venerit p̄pter nos. Quinto quantum
ad id quod merebāt nobis. q̄ veniā grām
et gloriā. Stolam quoq; carnis et aperti-
onem ianue regni celestis Ante incarnati-
onem enī christi diabolus habuit manum
atrabentem. et manum impellentem. At-
trahentem dico potenter in culpam. Impel-
lentem sine obstaculo ad limbū. Sed
christus primaz manū debilitauit suo me-
rito. Secūdam vero penitus amputauit
Igitur in merito christi radicata sūt oīa.
merita nostra siue satisfactoria pene. siue
meritoria vite eterne. q̄ nec ab offensa cre-
atoris digni sumus absolui. nec immēsitaz
tem premij quod deus est: digni sumus af-
sequi nisi per meritum hominis dei Sex-
to quantum ad id quod merebāt sibi. q̄ li-
cet non mereretur glorificationem mentis
quam iam habebat. meruit tamen hoc si-
bi humilitate passionis accelerationem re-
surrectionis. glorificationem sui nominis
dignitatem iudicarie potestatis Sicut a-
it apof. Christus factus est obe. vsq; ad m.
Et sequitur. p̄pter qd̄ et deus exaltauit illū.
quo ad primū. et dedit illi nomen qd̄ est su-
per omne nomen. quo ad secūdum. vt i no-
mine iesu oē genu flectat celestium. terre-
strium et infernoz. quo ad tertium Septi-

mo quantum ad modū quo merebatur. dici-
tur enī aliquis mereri tripliciter. scz de in-
debito faciendo debitū. vel de debito ma-
gis debitū: vel de debito vno modo faciē-
do debitū alio modo. Primis duob; mo-
dis meruit nobis et non sibi q̄ non pote-
rat sibi facere de indebito: debitum. vel de
debito magis debitū. cū a principio fuerit
sanctissimus. nec in sanctitate potuerit p̄-
ficere. Tercio modo sibi meruit: quia bo-
num glorie quod sibi fuit debitū p̄ grām
vniōis fecit sibi debitum. Alio mō scz p̄
meritū bene actionis. Meruit enī sibi vi-
ram eternam iam habitam: sicut nobis ha-
bendam

De voluntate christi Caplm xvi

Voluntas duplex in christo fuit. s.
creata et increata: vt dictum est sup̄
in prio de voluntate ipsius incre-
ata Voluntas christi creata fuit duplex. s.
rationis et sensualitatis. Et voluntas rō-
nis duplex est. scz rōnis. vt ratio est. et ratio-
nis vt natura est. Voluntas rōnis vt ra-
tio est. conformat se in omnibus volun-
tati increate. Sed voluntate rōnis vt na-
tura est: et voluntati sensualitatis aliquid
voluit p̄rium: quod non voluit voluntate
rationis vt ratio est. scz nō mori. Et in hoc
iste voluntates non fuerūt sibi contrarie.
licet volita contraria fuerint. qm̄ scdm vo-
luntatem diuinam christus quod iustum
erat voluit scdm voluntatem rōnis iuste cō-
sensit. sed scdm voluntatem carnis penam
recusauit. Et sic vnaqueq; volūtas qd̄ su-
um erat tenuit scz voluntas diuina iusti-
ciam. voluntas rationis obedientiā. volū-
tas carnis naturam Vñ patet q̄ aliqd̄ vel
le est illicitum rationi. qd̄ non est illicitum
sensualitati Sicut in christo fuit velle nō
mori Quamuis at volūtas non morien-
di fuerit causaliter a sensualitate. fuit tamē
occasionaliter a ratione. q̄ christus sicut
voluit fecit illud horribile venire in ima-
ginationē et estimationē. Quo facto natu-
raliter mortem refugit. hoc at voluit p̄pter
nostrā instructionem. Sic ratio p̄ sensua-
litate aduocauit dicens. Pater si fieri po-
test. transeat a me calix iste. Decretio fuit
tam sensualitatis q̄ rationis. Sed sen-
sualitatis tamē affectantis. Rationis at
b3

Liber quartus

ramque proponit. Et hoc christus fieri voluit ad triplicem instructioem nostram. Prima est ut sciamus non esse peccatum aliquod ex sensualitate velle quod est contrarium voluntati diuine. Secunda est ut martires christi non desperent si mortem horreat. cum illam et filius dei exhorruit. Tercia ut discamus discretere petere scilicet supponendo voluntatem nostram voluntati diuine. et hoc notatur in conditione apposita: si fieri potest. Et ibi Verum tamen non sicut ego volo: sed sicut tu vis pater.

De defectibus quos assumpsit christus. Cap. XVII

Non solum christus assumpsit humanam naturam: sed etiam defectus circa naturam: quos videlicet ipse decuit auertere. Unde cum pene sint exercitatie virtutis perfecte. et testificatiue humane nature non simulate. assumpsit tam penalitates corporales quam spirituales. que respiciunt naturam nostram in communi: sicut famem et sitim in absentia alimentis. tristitiam et timorem in presentia nocentis et horum modi: ut est calor frigus lassitudo. et cetera. Nec tamen omnes defectus corporales assumpsit. sicut sunt defectus egritudinum multiformium. Nec omnes spirituales. sicut sunt peccata. ignorantia. rebellio carnis ad spiritum. Preterea quia nullus innocens debet inuitus penam sustinere. cum hoc est contra ordinem diuine iusticie. Christus sic penalitates suscepit ut tamen pati non possit inuitus. quia passio sua non fuit contra voluntatem diuinitatis nec contra voluntatem sensualitatis et carnis. Dicimus etiam quod christus vere timuit et vere doluit: et vere tristis fuit: prout ista notantur passionem: non solum que significant passionem. Differt autem passio a passione. quoniam tunc affectio. passio dicitur quando ipsa anima sic afficitur quod oculum mentis nequaquam perturbat. Passio vero dicitur quando ita fortis est: quod oculum mentis turbat. et facit a rectitudine vel a dei contemplatione deuiare. et tunc ratio leditur et patitur. Unde differunt ista duo sicut dispositio et habitus.

De passione christi. Cap. XVIII

Circa passionem domini commedamus in opere patientiam insuperabilem

In modo humilitatem admirabilem.

In causa charitatem inestimabilem.

Circa opus notatur. quod christus sustinuit in tactu clauorum asperitatem. In auditu obprobriorum confusionem. In odoratu sputorum feditatem. In gustu aceti et fellis amaritudinem. In oculis lacrimarum effusiones. In corde timorem. De modo patiendi hoc tenendum est: quod christus passus est passionem generali. quia secundum omnia membra corporis. Ita vidimus eum non habentem speciem neque decorem. Item passione acerba. Tamen. Vos omnes qui transi. per viam. et vi. et cetera. Fuit autem passio christi maxima. tum ratione intentionis. propter optimam dispositionem ipsius patientis. tum propter innocentiam eius. tum propter eius honoris excellentiam. Honorabilis enim si confunditur plus leditur. et precipue inter suos. Item grauis fuit eius passio. propter ipsius virtuositatem. quia vilis homo de morte dolere non debet: cum turpitudine sua finem tunc habeat. Item passione ignominiosa. Ita vidimus eum despectum et noniorem. De caetero ignominia attenditur in patibulo crucis. que fuit supplicium pessimum. et in consortio iniquorum scilicet latronum cum quibus erat deputatus. Curat autem christus passione generali infectionem vniuersalem passione acerba libidinem. passione ignominiosa superbie presumptionem. In modo passionis attenditur charitas maxima qua nos liberauit ab inferno. dando veniam qua mundum renouauit: largiendo gratiam qua celum aperuit. conferendo gloriam. Nec tria notantur in titulo crucis. Nam propter primum dicitur Jesus. propter secundum nazarenus. propter tertium: rex iudeorum. Christus sex vicibus sanguinem suum fudit viuus: et semel mortuus. scilicet in circensatione. in oratione. in coronatione et flagellatione. in crucifixione. in lanceatione. Per primum docemur peccata abittere. per secundum mentis angustiam pro salute nostra tenere. per tertium animam nostram virtutibus ornare. per quartum carnem nostram domare. per quintum membra nostra mandatis dei ligare. per sextum vulneratum cor in dei amore habere. Postremo quod iste passiones non attingebant in christo diuinam naturam: sed humanam. Ideo in morte christi

Liber quartus

facta est diuifio animea carne vt tamē sal/
ua eēt vnio taz carnis q̄ anime cū diuini/
tate. Hoc etiam sciendum q̄ christus cuz
passus non fuisset: tamē senio defecisset q̄/
tuz prinebat ad conditionem humane na/
ture in se cōsiderate sine vnione: sed in po/
testate nature vnite fuit: vlt sic defecere vlt n̄

De effectu passiōis christi multiplē
est: sicut patet in his versibus. Pas/
sio debilitat. scz virtutem demonū. Job q̄
si in hamo capiet leuiathan. Spoliāns. s.
infernū. Isa. Uoca nomē eius spolia de/
trabe. Informat. scz p̄ exemplum. Petrus
Christus passus est pro nobis: nobis po/
linquens ex. Unde christus est q̄si liber posi/
tus in pulpito crucis vbi discimus obedi/
entiam. patientiam. humilitatem. charita/
tem. Disce autē specialiter quāliter se habu/
it in capitulo quod sustinebat. Unde ber/
nardus Stetit iesus corā preside inclina/
to capite. vultu placido. sermone raro. vo/
ce submissa. defecis in terram aspectibus
paratus ad opprobria: z ad verbera. p̄mptus
Honorat scz imitatoris suos. Hester Sic
honorabitur quez rex voluerit honorare.
Excitat. s. ad pugna spūalem Macha. O
stenderunt elephantis sanguinem mori /
vt eos acuerit ad bellū Infirmat scz ad di/
ligendum Bernard. Super omnia te mihi
reddidit amabilem bone iesu calix que bibi/
sti opus nostre redemptiōis. Reparat scz
ruinā angelicā. Ipe enī christus est lapis
angularis qui fecit vtraqz vnū. Pacē dat
scz inter deū z hominē inter angelū z hoīez
inter hoīem z hoīez. Ecclesiā. Et in tpe i/
racūdie factus est reconciliatio. Et armat
scz contra mūdū carnem z diabolū. Vñ
signatur per clipeū quem ioseph leuauit cō/
tra Hay. Sanat scz mentis vulnera. Ru/
meri Aspicientes serpentem enē sanabā/
tur. Viuificat scz spūaliter. Ap̄ls. Cum eē
mus mortui: viuificauit nos. Aug. Mor/
tuus est vnicus: ne maneret vnū. Ducit:
scz per mare huius mūdi. Exodi De virga
moysi Dulcorat. Exodi De ligno misso i
aquas marath. Obumbrat Lanti. Sub/
ymbra eius que desiderabā sedi. Adpare
uocat. Isa. Attritus est. p̄pter scelera n̄ra.
Referat scz celum. Isa. Dabis clauē. Da /

uid. i. crucem sup humez etas. Illumiat.
Unde crux est quasi candelabru taberna/
culi. Item Tobias illuminatus est per
sel piscis. Ornat. Vñ dixit scā agnes Et scā
guis eius ornauit genas meas. Christus
in passione sua vicit diabolū que ligauit.
infernū quem spolia uit: mortem quam su/
perauit. mūdū quem contempsit. supplicū
quod pertulit. celū qd aperuit. Passio xpi
tollit septem vicia. Tollit enim superbiaz
capitis inclinatio p̄ quam videbat titulu
crucis fugere. in quo scriptus erat rex inde/
orum Inuidiam brachiorum. extensio q̄si
ad amplectandū. Auariciā multoz croga/
tio que in passione tradidit. Bernard. Dis/
ce christiane quāū debeas diligere xpm.
qui dedit nobis carnem suam in cibū. z scā
guinē in potū. animā in precū. aquā la/
teris in lauacrū. vestē crucifixoribus. cor/
pus discipulis matrē iohanni. Accidiam
festinatō ad passiōē. Irā mollis respōsio
Bulam fellis z aceti potatio. Luxuriā la/
teris apertio. In redemptione nostra fuz
it gratia mir. Filis. Primo ex parte mortui
quia charitas dei vidit: q̄ nec per amicos
nec per precium aliquod poteramus nos
redimere. p̄terea se fratē nostz fecit natu/
raz nostrā assumendo. z p̄ciū dedit sangui/
nem pro nobis fundendo. Psal. Redime
me dñe z miserere mei qz vnicus. i. nō hñs
amicos. z pauper sum ego. scz nō habēs p̄
ciū. Secūdo ex parte redimētis: q̄ cū libe/
rare non posset ex potentia: fecit hoc potē/
er misericordia vt ad amorem nos astrin/
geret: z vt iusticie ipsius satisfaceret. Tercō
ex parte redēpti q̄ opprimebatur criminuz
seruitute: z detinebatur in carcere. Sed cō/
tra primū magnū erat vt filius seruus fie/
ret qz seruus fieret liber. Contra secūduz
magnū fuit vt dñs ad carcerē limbī descē/
deret qz seruus exiret. Quarto ex parte iu/
sticie qz nulla iusticia dictabat vt innocēs
puniretur p̄ reo. Quinto ex parte excellen/
tie diuine. qz mix erat qz impciabile puni/
ebatur sub precio vilis creature. Sexto ex
parte precij dati. Si enī redemisset nos sa/
le: adhuc ad gratias teneremur. Nūc autē
redēit nos aīa. corpore z vita: vt nihil bol/
rum sibi subtraheremus. Circa passiōez
dñi nota septem suauitates. scz capitis in /

¶ Liber quartus

clinacionem ad osculū in signū nostrere/
conciliationis. Brachioꝝ extensione ad
amplexū in signū receptionis ad grām de
peccato redeūtis. Lateris apertione ꝑpter
effusionem ꝑcū nostre redemptionis. cri/
uit enī sanguis ⁊ aqua. Clauoꝝ in mani/
bus ⁊ pedibus infixione ꝑpter memoriā
nostre recordationis. Isa. Si obliuisci po/
test mater infantem. Corporis denudatio
nē in exēplū nostre cōfessionis. q̄ sc̄z debet
ēē nuda. Crucis portationē in exemplum
nostre imitationis. Corone spinee impo/
sitionē in figurā nostre glorificationis.
De effectu passionis dñi augustin⁹ ait. ꝑz
redemptoris nostri morteꝝ de tenebris ad
lucem. de morte ad vitam. de corruptōe ad
in corruptōnē. de exilio ad patriā. de luctu
ad gaudium de terris ad celeste regnū vo/
cati sum⁹. Itē d̄t aug⁹. q̄ x̄ps fuit sacerdos: ꝑ
quē recōciliati sum⁹. fuit sacrificiū: ꝑ qd̄ re/
cōciliati sum⁹. fuit tēplū in q̄ recōciliati su/
m⁹. fuit d̄s: cui recōciliati sum⁹. X̄pus fuit
mediator ꝑpli iudaiꝝ ⁊ gentilis. ⁊ fm̄ h̄ d̄r
lapis angularis. Itē hoĩz ⁊ angeloꝝ. ⁊ fm̄ h̄ d̄r
hoc dicit pacificus. Itē dei ⁊ hoĩm fm̄ h̄ d̄r
redēptor. Bern⁹. Quid vltra debuit fa/
cere et non fecit. absoluit vincitū. illumina/
uit cecū. reduxit erroneū. reconciliauit reū
Itē Augustinus. Ecce pro impio pietas
flagellatur. ꝑ stulto sapiens illuditur. pro
mendace veritas necatur. iusticia pro iniq̄
dāna. mīa afficitur ꝑ crudeli. ꝑ misero re/
pletur sinceritas aceto. inebriat felle dul/
cedo. moritur vita ꝑ mortuo. Christus ꝑ
ter nostrā infirmitatem medicinas ip̄e acce/
pit. Curauit enī per dietā qñ ieiunauit q̄
draginta diebus. Per sudorē qñ factus ē
sudor eius: sicut gutte sanguinis. Per mī/
nutionē qñ clavis ⁊ lancea: vulneratus ē
Per potionem qñ gustauit aceruz cū felle
mixtum. Per emplastrū qñ facies eius est
sp̄ntis polluta. Per electuariū: qñ corpus
⁊ sanguinem suū dedit in cena discipulis
suis. De cruce christi Ep̄lm̄ XX.

In cruce dñi nota hec. Suppliciū
i q̄ nullū mal⁹. Tren⁹. O vos oēs ⁊
Nullū dico mal⁹: ex eo q̄ passus ē
ip̄e iust⁹ ab iniustis ꝑ iniustū: cū iniustis ex
causis iniustis. sub iniustis iudicibus ⁊
iustis penis. O ꝑprobrium quo nullū vili

us Sapie. Morde turpissima condemne/
mus eū. Preciū quo nullum conuenienti/
us. qz sicut per lignum vēit culpa: sic ꝑ lig/
nū redemptio. Mysterium quo nullū ꝑ/
fundi⁹. Ep̄be. Ut possitis comprehendere
cū omnibus sanctis. quod exponit au/
gustinus de cruce Exemplū: quo nullum
perfectius. i. Petri Christus passus est ꝑ
nobis ⁊c. Crux multis rebus comparat.
Ipsa enī est clavis celi. Uectis arche. nau/
is maris. Arbor danielis. Palma fructu/
um salomōis. Baculus iacob: quo iorda/
nem transiuit. Speculū imitationis sca/
la ascensionis. Hamus quo leuiathan ca/
pitur. Torcular quo christi sanguis expri/
mitur. Lybana qua demō saulis compes/
citur. Falus in quo serpens eneus suspen/
ditur. Thau quo frontes fidelium signan/
tur. Eandelabꝝ quo tabernaculum illūia/
tur. Lignū aquas marath dulcorās. Vir/
ga moyli per mare rubꝝ dei populum du/
cens. Gladius ip̄m goliath decapitans.
Uexillū ad pugnā spirituale colligēs. Ka/
thedra discipulꝝ x̄pi erudies. Equ⁹ d̄i amī/
cos d̄i hōrās. Elipe⁹ iosue bay impugnā/
Liber misteria profunda continens. Ab/
tare oblationem acceptissimam accipiens
Septem verba christus in cruce protulit
Primū: pater ignosce illis ⁊c. Secūdū. ho/
die mecū eris in paradiso. Terciū: mulier
ecce filius tuus. Quartū: sitio. Quintum
Bely bely lamazabatani. Sextum. ꝑi/
man⁹ tuas comēdo sp̄i. m. Septimū. ꝑlū/
matū ē. Per ꝑmū docemur iniurias dimit/
tere. ꝑ sc̄z petēs exaudiri. ꝑ terciū: parētē
hōrare. Per quartum: salutem nostraz de/
siderare. Per quintū in necessitatibus ad/
deū clamare. Per sextum auxiliū nostrum
in deū ponere. Per septimū sine debito vi/
tam nostrā consummare. Quatuor brachia
cruce signant quatuor virtutes quibus
extendi debet homo noster interior. Sig/
nificat enī pars superior cbaritatem. In/
ferior humilitatem. A dextris significat
obedientiam. A sinistris patientiam. Itē
in quatuor brachijs crucis notantur q̄/
tuor beneficia crucis. Signat enim
pars superior ianue celestis apertionem.
Inferior. inferni destructionem. A dextris
gratie collationem. A sinistris peccatorū

Liber quartus

remissionem Quattuor ligna fuerunt in cruce: sicut dicit magister in historia Pes nā; q; crucis fuit de cedro. Stips de cipresso Transuersale de palma. tabula de oliua. Signat autē cedrus altitudinem contem plationis. cipressus famā bone operatiois Palma fretū iusticie Oliua lenitatem mie.

De descensu christi ad inferos. La. xxi

Alima christi post mortem descēdit ad infernū siue ad limbū ad liberationem eoz que membra xp̄i existentes: de hoc seculo exierunt. Diabolu enim duz manus in eū extendit in quo nihil iuris habebat merito amisit in alijs potestatem. Alia causa: quare christus descēdit ad inferos est: vt tantus eēt descensus: quantum erat liberandoz casus. Prim⁹ enim homo sic in statera liberi arbitriū erat positus: vt posset ad vitam ascendere: vel ad mortem descendere put vellet. S; peccato peracto sic brachiū altez statere p o/nus culpe depressum est: vt esset in imo inferni. altez vero in summo celi: nō autē ascēderet brachiū depressum: nisi descenderet aliud brachiū. Descēdit ergo dñs ad infernū: vt hoīem captiuum eleuaret vsq; ad celū. Tercia ratio quare christus descēdit ad infernū: scz vt sicut viuus: fuerat lumen per pñtiā mundi corporalem: sic mortuus eēt lumen inferni p diuinitatis maiestatem. Quarta ratio est: vt idem christ⁹ hoc exequeret p efficientiam: qd passione sua amarissima meruerat scdm sufficientiam. Duo autē meruit per suam passionem scz satisfactionem et ianue apertionē. et ido hec duo efficit in descensu suo ad inferos Quia per satisfactionē soluta sunt vincla captiuitatis. p apertionē ianue facta ē illustratio ipsius carceris etiam fm lucē exteriorē. Liberauit autē xp̄s omnes illos qui meriti sui capaces esse poterant. sicut fuerunt sancti patres qui non ppter reatum persone sed tantum ppter reatum nature detinebantur Dammati autē huius meriti capaces non sunt. nec paruuli in limbo. qz de corpore christi non sunt per fidem: vl p fidei sacramentū Dicendū etiam q; aīa xp̄i p tridū mortis sue cum sanctis patribus in limbo fuit. Ibidem fuit et latro: cui dominus dixit. Hodie mecum eris in paradiso.

Et nomine paradisi vocatur ibi diuinitio. q; peracta passione tam ipse latro q; alij q; erāt in limbo viderūt deū p cēntiam.

Ad quem infernum christus descendit si scire volueris notādū est: q; nomen inferni sumitur dupliciter. scz p pena. et p loco pene. Scd; primū modū dicitur q; demones sp̄ infernū secū portant. Item put infernus pzo loco pene sumitur: sic infern⁹ quadrupliciter distinguitur. Unus est infernus damnatoz in quo est pena sensus et damni. ac tenebre interiores et exteriores. i. absentia gratie. Supra istū est limbus pueroz vbi est pena damni et non sensus. Et sunt ibi tenebre interiores et exteriores. Supra hunc locū est purgatorium in quo est pena sensus et damni ad tepus. et sunt ibi tenebre exteriores et non interiores. qz gratiam habent. Supremus locus inter hec est limbus sanctoz patruz vbi fuit pena damni et non sensus. Et fuerunt ibi tenebre exteriores: sed non priuationis gratie. Ad hunc locū christus descendit: ac suos inde liberauit. et sic infernus momordit: qz partem abstulit: et partem reliquit. Mortem vero quo ad electos penitus destruxit. sicut dicitur i osee. Mortis ero mors tua. Sic quoq; locus sin⁹ abrahe dicebatur: qz abrahā ibi fuit. sed nūc celum empirreum est sinus abrahe. qz ibi tā est abrahā. A nullo predictoz locozum est transit⁹ ad altum: nisi a tercio ad quartum. hoc est de purgatorio ad limbum secūrum patz. Ex iam dictis patet: quare cantamus Libera animas omnium fideliz defunctorz de manu inferni et de pñdo lacu. qz ibi infernus sumitur p purgatorio: sicut et ibi sumitur p limbo quādo xp̄s dicitur ad inferos descendisse vel infernū destruxisse. Ex predictis collige: q; christ⁹ mortuus est in corpore: descendit ad inferos i aīa. et resurrexit in vitro. Dicendū etiā q; in illo triduo xp̄s totus fuit in sepulcro: sed non totum. et totus fuit in inferno sed non totū. quia tot⁹ dicit personam. totum vero naturam. Similiter dicendū: q; cū vnio anime cū corpore faciat hominē christus in illo triduo non fuit homo. licz aīa et caro vnita tunc eēt cū verbo et

De resurrectione christi Caplm xxi.

Libri quartus

Christus tertia die resurrexit a mortuis resumendo corpus non tale quale prius habuit: sed impassibile et immortale. Caro enim christi que in natiuitate floruit et in passione decidit per gloriosam resurrectionem reseruit. Tunc renouata est ut aquile iuuentus christi. Tunc leo summum catulū suscitauit. tunc fenice reuixit. tunc sicut legitur in iere. Figulus ex eodē lutovasis fracti fecit aliud vas sicut placuit in oculis eius etc. Tūc ionas de ventre ceti illesus exiit. tunc uestitum est candelabrum auro: tunc sustentatum est tabernaculum dauid quod cecidit. Tūc resuscitatus est sol qui prius erat in nubilo: tunc uiuificatum est granum frumenti. quod cades in terra: mortuum fuerat. tūc ceru? resumpsit cornua tūc sampson tulit portas cum postibus. tūc ioseph eductus de carcere traditur et constituitur dominus egypti: tūc conscius factus circum datur leticia. Dominus probauit resurrectionem suam uerā esse per angelos quod non mentiuntur. Mathei. Rūdens angelus dixit mulieribus. Idē probauit per inimicos quorum ualidissimū est testimonium. Mathei. Et quidam de custodibus reuersi etc. Probauit eam non arte magica factam: et hoc per comestionem. Probauit eam non esse fantastici corporis: et hoc per tactum. Probauit eam in eodē corpore factam quo passus est: et hoc per orisionem cicatricum. Probauit eum fuisse in corpore glorificato unito diuinitati. et hoc per ingressum in domum ianuis clausis. Probauit etiam dominus resurrectionem suam multis apparitionibus. Apparuit enim ipsa die resurrectionis quinquies scilicet marie magdalenae. Joban. xx. Mulieribus Mathei vlti. Petro. sed non inuenitur modus. Luce in fine euntibus. Luce in fine discipulis ianuis clausis quoniam thomas non fuit cum eis Joban. xx. Itē apparuit inter resurrectionem et ascensionem quinquies thome cum aliis. Joban. xx. Ad mare tyberiadis. Joban. xx. In monte thabor. Mathei. vlt. In hierusalem quoniam comedit cum discipulis. Luce: et mathei. in fine. In monte oliueti quoniam ascendit. Luce in fine. et Actuum primo. Multis de causis surrexit dominus. scilicet ut scripturas impleret. quando enim dixit dominus. Ecce ascendumus etc. Subiungit Et tertia die resur-

get. Ut nos ad resurgendum spiritualiter probocaret. quod turpe est ut sedeat seruus: quoniam coram eo surgit dominus. Ut futuram resurrectionem in se probaret. Ut potentiam sue diuinitatis ostenderet. quod mortuos uiuificare non est opus nature: sed potentie diuine. non est ei regressus a priuatione ad habitum. Ut nos ad continentium terrena per adipiscenda tali gloria animaret. Resurrexit christus uelociter. quod tertia die. nam sicut ianuis clausis ad discipulos intrauit. et sicut salua uirginitate de utero matris natus exiit: sic ex mortuum nec petra in qua iacuit nec militum custodia potuit retinere. Integraliter: quod in corpore et anima. Socialiter: quod multa corpora sanctorum quod doctor. Eternaliter. Apoc. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur. Similiter surgendum est nobis spiritualiter sicut et eisdem modis resurgemus in die iudicij corporaliter. Resurrectio christi est causa et figura nostre resurrectionis spiritualis. Causa est dico motiua: et hoc dupliciter. quod causa motiua est in comparatione nostri. dum enim consideramus gloriam resurrectionis christi mouemur ad resurgendum in nouitate uite. Itē causa motiua est in consideratione dei patris. quoniam pater datus resurrectionem filio mouetur ad dandum eandem gloriam fratribus suis. sicut rex quoniam facit filium suum militem: mouetur a morte filii: ut multos faciat secum milites etc. Figura uero fuit. quod sicut christus resurrexit in nouitate uite: ita et nos in nouitate uite ambulemus. Itē sicut die resurrectionis christi pcedit dies mortis in parasceue: et dies quietis in sabbato sequenti: ita nostram gloriam resurrectionem pcedat in nobis mortificatio uiciozum et quies contemplationis eternorum. Nota quod sicut duplex est mors. scilicet anime per culpam: et corporis per extinctionem: ita duplex est resurrectio. scilicet anime per gratiam et corporis per gloriam. Et sicut mors anime causabit mortem corporis: sicut habet deus. ita e converso resurrectio anime causabit resurrectionem corporis gloriosam. Sciedum quod quidam suscitatur fictus: sicut samuel. qui licet uere sauli apparuerit: tamen non fuit uere resurrectus: ut quidam dicunt. Quidam impfecte: sicut lazarus. itē mortuus. Quidam perfecte: sicut christus spiritus. Et prima resurrectio signi puerionem siue pueriaz pprocritaz. Secunda puerionem recidiuatum. tertia puerionem pseueratum

Liber quartus

De ascensione domini

Capitulum XXIII

Differentia est inter ascensiones, assumptionem et euolationem. Quoniam ascensio pertinet ad christum assumptio ad beatam virginem, sed euolatio ad alios sanctos. Ratio huius est quoniam ascensio fit propria virtute ascendente. Assumptio autem virtute christi assumptis qua filius specialiter obsequitur matri. Euolatio autem fit misterio angelorum. Alia est differentia quod locus euolatio est distinctio chororum. Locutus autem assumptae virginis est super choros angelorum. Locus vero christi ascendente est ultra locum beate virginis assumptae. Circa christi ascensionem sunt octo consideranda, que circumstant ascensionem: et colliguntur in officio de ascensione. Primus est: videntibus illi, id est discipulis eleuatus est, ut scilicet desiderium veniendi ad ipsum excitaret in eis. Secundum est: quod nubes suscepit eum ab oculis eorum. Per umbram nubis signat quod in hoc mortali corpore iesu in alto videre non possumus. Tertium: quod eleuatis manibus se/rebatur in celum. Eleuauit autem manus propter duo, scilicet ut suos patris offerret, et ut inimicos manu altere retracta pcuteret. Quartus est: quod beatus dixit eis ut eos contra hostem muniret, et bonis celestibus augetet. Quintus est: quod ascendit in tubilatione, quod refertur ad voces iocunditatis redemptorum ascendenti cum eo, quod prius voce lacrimabili clamauerunt in portis inferni, aduenisti desiderabilis: quem expectabamus in tenebris. Sextus est: quod ascendit in voce tube, et hoc refertur ad sonum et predicationis apostolorum, quod sonus fuit eius tunc iniunctus dicente domino. Eritis in mundum vni, et per euam, omnia crea. Ex tunc in omnibus terris exiit sonus eorum. Septimum est: quod ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, id est captiuos in captiuitate inferni, quos secum victor eduxit. Octauum est: quod dedit dona hominibus, quod omnia bona nostra desuper sunt, quod christus ascendit. Horum prima duo habentur ex epistola, sed tertia et quarta ex fine euangelii, luce. Item quintum et sextum ex psalmo. Item septimum et octauum ex psalmo. Ascendit christus regressus ad celum multipliciter, scilicet tamquam bonus obediens completa obedientia quod ad patrem tamquam bonus mediator facta pax et con-

cordia ad homines tamquam strenuus propugnator contra demones. Ascendit christus pluribus de causis. Ad quietendum scilicet post laborem quo fatigatus fuit, xxxiii. annis nobis seruans. Ad intercedendum pro amicis pro quibus utiliter laborauit. Bernardus. Secundo accessum habes o homo ad deum ubi habes filium mediatorem: et matrem interuentricem. Filius ostendit patri latus et vulnera mater ostendit filio pectus et vbera. Ibi nulla potest esse repulsa: ubi tot concurrunt amoris insignia. Christus ergo optimus aduocatus est: quod tot habet linguasloquentes pro nobis quot vulnera suscepit. Ad conquerendum de inimicis pro quibus vires suas inutiliter expendit. Isaie. Inuaculum laboraui. Item ascendit ut nobis locum prepararet Joba. Vado parare vobis locum: ut fiduciam nobis sperandi hoc ipsum tribueret: ut in corporales possessionem hereditatis eterne nos mitteret. Iohannis. Si enim non abiero: pacitus non veniet ad vos, si autem redierit: desiderium nostrum pro se traheret. Lanti. Trahem te post te. Ut viam nobis ad celum ostenderet, quod sicut dicit lucas. Eduxit dominus primo discipulos suos extra ciuitatem in bethaniam, ut ipsa educatione cognoscerent hic se non habere manentem ciuitatem, quod autem in bethaniam eduxit eos primo quod interpretatur dominus obedientie: signat quod pro opera obedientie transiret ad celestia. Post hoc fecit eos transire in montem oliuaz: ut per montem intelligatur eminentia spiritus in contemplatione. Per oliuas autem pinguisissimi pectoris deuotio. Alterius vero post ista non restat nisi saltus anime in celum. Exaltatus fuit christus tripliciter, scilicet in terra per vite meritum, super terram per crucis suspendium super celos per ascensionis iubilum. Ascensio christi fuit angelis mirabilis. Isaie. Quis est iste qui venit de Edoe. Demones terribilis Regum. Non fuit tamen gaudium heri et nudius tertius ve nobis. Dec sunt verba philistinorum, per quos signantur demones quando vociferati sunt filii israhel dum adducerent archam federis de sylo in castra, ut per eam haberent adiutorium diuinum in prelio. Dominibus salubris sicut supra pater: ex multiplici fructu ascensionis. Ascendit christus multi-

¶ Liber quartus

placiter scz patenter. qz videntibus illis e/
levatus est zc Potenter. qz eleuatis mani/
bus ferebatur. Gaudenter qz in iubilatōe
ascendit. Decenter qz cū duabus turmis
regrediebatur. hominū scz z angelorum.
Non autē dico qz ibi fuerit angeli in adiu/
torizū necessitatis: sed in obsequium digui/
tatis Domines quoqz illos dico quos de
infer is liberavit. z q post resurrectionē vs/
qz ad ascensionē mortui sūt de numero sal/
uandoz. nec purgatorio vltius indigen/
tes. Item clementer qz bñdixit eis. Chri/
stus non statim post resurrectionē ascēdit
triplici ratione. Prima est: qz differēda fu/
it ascensio vt multipliciter pbaretur resur/
rectio: vt dicitur i actibus apostolorz. In
mltis argumentis per dies quadraginta
apparens eis. Secūda est: vt patientiā no/
strā informaret. quam mercedē debemus
equanimiter expectare. Sicut agricola
non statim post seminationē metit. sed frd/
ctuum maturitatem expectat. Tercia pp/
ter discipuloz consolationē. Vñ dicit glo/
sa Actū. i. sicut q̄tuor fuerūt hore mori:
ita q̄tuor diebus cū eis cōuersatus est p/
resurrectionē. qz consolatiō diuina excedit
tristitiam humanā. Nota qz christo cōues/
nit descendere tantūmodo de celo scōz na/
turam diuinam. qz deus illic venire dicit
vbi speciali effectu apparet. Sed ascende/
re conuenit ei pprie scōm naturā humanā
qz scōm illā solummodo mutat locū z nō
scōm naturam diuinam

De consensu christi ad dexteram p̄ris
Capitulum XXIII

Scedēs christ⁹ in celū: sedet ad dex/
terā dei p̄ris oīpotentis. Duo in
telliguntur p dexteraz. Primū est
equalitas maiestatis ad quam christus se/
det scōm diuinitatē. de hac dextera ad he/
breos. Talem habemus pontificē q̄ cōse/
dit in dextera maiestatis in excelsis. Secū/
do intelligunt per dexteram potiora bona
gle in quibus deus sedet scōm humanita/
tem. qm̄ collatū est ei a deo quicqd cōferri
potuit. Et licet ab instanti conceptionis
christus acceperit bona gratie z gle in aīa.
eadē tñ bona fuerūt in ascensione manife/
stata. z in loci congruentia completa. De
hac dextera dicitur secūdo ad Colossē. ij.

Que sursum sunt querite vbi christus est
in dextera vbi dicit glosa. qz sursum vbi se/
det christus sunt potiora bona gratie z gle
Dicimus ergo qz ascensio christi fuit tam
ad locū qz ad dignitatem. In q̄tū quidem
fuit ad locū: sic ascendit super oēs celos. i.
vsqz ad dignissimū locū celi empiree. siue
ad altissimam eius partem. eo qz nobilis/
simo christi corpori congruit talis locus.
Nō est tñ dicendū qz corpus christi sit ob/
ligatū ad illum locum. s; quia ille locus
fuit ei scōm congruentiam deputatus. In
q̄tū autē ascensio fuit ad dignitatem: sic se/
det ad dexterā patris. non tamē quo ad si/
tum q̄ p̄ri non p̄petit. sed quoad excellenti/
am duplicem sicut dictum est. quia per dex/
teram intelligitur vel equalitas maiestatis
que cōpetit christo fm̄ diuinitatem. vel p/
fectio p̄mū: que sibi cōpetit fm̄ huma/
nitatem. P̄tereundū quoqz non est qz cre/
dimus christum ad dexteram patris sedē/
tem. stephanus autē vidit eū a dextris dei stā/
tem. qz nos credimus eū regnantem z hel/
centez: que notantur in sessione. sed stepha/
nus in tribulatione positus habuit ppug/
natorem z susceptorem. vnde vidit eū stan/
tem. Verito christ⁹ dicitur sedere ad dex/
teram patris: sedere quidem: qz laborauit.
In laboribus fui a iuuentute mea zc. Ad
dexterā autē. quia diu fuit in sinistra aduer/
sarius. Psal. Afflictus sum: z humiliatus
sum nimis. Dei vero dicitur. qz post abie/
ctionem merito sequi debet gloria. Unde
Qui se humiliauerit: exaltabitur zc

Explicit liber quartus

Incipit prologus quinti libri

Quemadmodū deus de celis non
descendit per cēntiam suam incō/
mutabilem: sed per influentiaz ab
iplo manantem. Ita nec spūs rationalis
eleuatur supra se per situm localem. sed p/
habitus deiformem. Unde necesse est spūi
rationali si debet cē dignus eterne beatitu/
dinis: qz particeps fiat influentie spūalis

Explicit prologus